БУТУН ДУНЁ ПРОЛЕТАРЛАРИ, БИРЛАШИНГИЗ!

ҚИЗИЛ ЎЗБЕКИСТОН

ЎЗБЕКИСТОН КОМПАРТИЯСИ МАРКАЗИЙ КОМИТЕТИ, ЎЗБЕКИСТОН ССР ОЛИЙ СОВЕТИ ВА МИНИСТРЛАР СОВЕТИНИНГ ОРГАНИ

«КИЗИЛ УЗБЕКИСТОН» — ОРГАН ЦЕНТРАЛЬНОГО КОМИТЕТА КОМПАРТИИ УЗБЕКИСТАНА, ВЕРХОВНОГО СОВЕТА И СОВЕТА МИНИСТРОВ УЗБЕКСКОЙ ССР.

42-йил чиқиши
№ 163 (11.609)

14 июль, пайшанба, 1960 йил.

Баҳоси 30 тийин.

ПЛЕНУМГА СОВҒАЛАР

⊙ *Китоб райони меҳнаткашлари социалистик мусобақага қўшилиб, пилла тайёрлаш планининг муддатидан илгари 100,01 процент бажарилишини таъминладилар. Давлатга 220,2 тонна пилла сотилди. Район колхозлари давлатга гўшт ва қоракўл тери сотиш йиллик планини ва давлатга тухум сотиш мажбуриятини ҳам муддатидан илгари бажардилар.*

⊙ *Қўшкўпир райони меҳнаткашлари КПСС Марказий Комитетининг Пленуми шарафига социалистик мусобақани авж олдириб, давлатга қоракўл тери сотиш йиллик планини муваффақият билан 105 процент, пилла сотиш планини 107 процент ёки ўтган йилдагига нисбатан 269,5 центнер кўпроқ, гўшт сотиш планини 104 процент, сут сотиш планини 100,4 процент ёки ўтган йилдагига нисбатан 437 тонна кўпроқ, тухум сотиш плани 130 процент ёки ўтган йил шу вақтдагига нисбатан 147,8 минг дона кўпроқ қилиб бажарилди.*

⊙ *Сурхондарё область, Деҳқонобод районининг колхозлари ва «Деҳқонобод» совхози КПСС Марказий Комитетининг июль Пленумини муносиб кутиб олиш учун мусобақалашиб, ем-хашак тайёрлаш йиллик планини муддатидан илгари бажардилар. Планда белгиланган 26.900 тонна ўрнига 27.400 тонна ем-хашак тайёрланиб, план 102 процент бажарилди.*

⊙ *Норпой районидаги ҳамма хўжаликлар КПСС Марказий Комитети Пленумини янги муваффақиятлар билан кутиб олиб, давлатга гўшт сотиш йиллик планини муддатидан илгари бажардилар. Давлатга юқори кондицияли 15.380 центнер гўшт сотилди.*

Совет Иттифоқи Коммунистик партияси Марказий Комитетининг Пленуми тўғрисида

ИНФОРМАЦИОН БИЛДИРИШ

1960 йил 13 июлда Катта Кремль саройида КПСС Марказий Комитетининг Пленуми очилди.

Марказий Комитетнинг Пленуми қуйидаги кун тартибини тасдиқлади:

Саноат ва транспортни ривожлантириш ҳамда фан ва техниканинг энг янги ютуқларини ишлаб чиқаришга жорий қилиш тўғрисида КПСС XXI съезди қарорларини бажаришнинг бориши ҳақида РСФСР Министрлар Совети, Украина ССР Министрлар Совети, Латвия халқ хўжалиги кенгаши, Красноярск халқ хўжалиги кенгаши, Кемерово халқ хўжалиги кенгаши, Қарағанда халқ хўжалиги кенгаши, СССР Министрлар Советининг автоматлаштириш ва машинасозлик Давлат комитети, Украина ССР Фанлар академияси Е. О. Патон номидаги электр пайвандлаш институтининг докладларини тинглаш.

Марказий Комитет Пленуми ўзининг эрталабки мажлисида РСФСР Министрлар Совети Раисининг ўринбосари, РСФСР Госпланининг раиси ўртоқ К. М. Герасимовнинг, Украина ССР Министрлар Совети Раисининг ўринбосари ўртоқ И. С. Сениннинг, Латвия халқ хўжалиги кенгашининг раиси ўртоқ Г. И. Гайленинг докладларини тинглади.

Кечқурунги мажлисда Красноярск халқ хўжалиги кенгаши раиси ўртоқ П. Ф. Ломаконинг, Кемерово халқ хўжалиги кенгаши раиси ўртоқ Л. Е. Графовнинг ва Қарағанда халқ хўжалиги кенгаши раиси ўртоқ Б. Ф. Братченконинг докладлари тингланди.

Марказий Комитет Пленуми ишида қатнашиш учун область, ўлка партия комитетлари ва иттифоқчи республикалар компартиялари Марказий Комитетларининг Марказий Комитет аъзолари бўлмаган биринчи секретарлари, Иттифоқчи республикалар компартиялари Марказий Комитетлари, ўлка, область партия комитетларининг саноат ва транспорт билан шуғулланувчи секретарлари, иттифоқчи республикалар компартиялари Марказий Комитетлари, ўлка, область партия комитетлари саноат ва транспорт бўлимларининг мудирлари, шаҳар ва район партия комитетлари ва йирик заводлар партия комитетларининг баъзи секретарлари, иттифоқчи ва автоном республикалар Министрлар Советларининг раислари, иттифоқчи республикалар Министрлар Советлари раисларининг саноат ва транспорт бўйича ўринбосарлари, иттифоқчи республикалар Госпланларининг раислари, халқ хўжалиги кенгашларининг раислари, иттифоқчи ва автоном республикаларнинг министрлари, иттифоқчи республикалар илмий техника Давлат комитетларининг раислари, баъзи корхоналарнинг директорлари ва бош инженерлари, олимлар, саноат ва транспортнинг илғорлари ва новаторлари, давлат ва махсус конструкторлик бюроларининг бошлиқлари ва бош конструкторлари, илмий тадқиқот институтларининг раҳбарлари ва министрликлар ҳамда марказий бошқармаларнинг бошқа раҳбар ходимлари, ВЦСПС ва ВЛКСМ Марказий Комитетининг раҳбар ходимлари, марказий газета ва журналларнинг редакторлари, КПСС Марказий Комитети аппаратининг масъул ходимлари таклиф қилинганлар.

КПСС Марказий Комитетининг Пленуми ўз ишини давом эттирмоқда.

СССР Министрлар Совети Раиси

Н. С. ХРУШЧЕВнинг

матбуот конференцияси

12 июлда Кремлда СССР Министрлар Совети Раиси Н. С. Хрушчевнинг матбуот конференцияси бўлди. Матбуот конференциясида совет ва чет эл газеталари, телеграф агентликлари, телевидение мухбирлари иштирок этдилар.

Совет ҳукуматининг бошлиғи 1 июлда АҚШ ҳарбий самолётининг Совет Иттифоқи ҳаво чегарасини яна қўпол равишда бузганлиги муносабати билан баёнот берди. (Бу баёнот газетамизнинг кечаги сонида эълон қилинди).

Баёнот ўқиб берилганидан кейин, Н. С. Хрушчев мухбирларнинг саволларига жавоб берди.

* * *

Япониядаги «Асахи» газетаси мухбирининг саволи. Американинг 1 июлда уриб туширилган самолёти СССР томонига қандай мақсад билан юборилганлиги Сизга маълумми?

Н. С. Хрушчев. Бу саволга нима деб жавоб берса бўлади? Бу самолёт бизга қандай мақсад билан учиб келганлигига мен жавоб беришим керакми? Фақат бир нарсани айтишим мумкин, бу самолёт бизга Америка Қўшма штатлари президентидан яхши салом олиб келгани йўқ. **(Залда кулги).** Агар у шу мақсад билан учганида эди, биринчидан, Архангельский эмас, балки Москва томон учган бўлур эди, Ва, энг муҳими шуки, — Совет Иттифоқига учиб келиш учун ижозат сўраган бўлур эди, ўшанда биз уни бутунлай бошқача кутиб олган бўлур эдик. Лекин Американинг бу ҳарбий самолёти иғвогарлик мақсади билан учиб келди, ҳар қандай иғво эса даф қилишни талаб этади. Шу сабабли самолётни бизнинг қирувчи самолётимиз уриб туширди. Агар унинг йўлидан бошқа самолётлар ҳам келадиган бўлса, уларнинг тақдири ҳам худди шундай бўлади, бизнинг мамлакатимизга чақирилмасдан бостириб кирган меҳмонлар бу ерда гўрга тиқилади.

Сизларнинг эътиборингизни шу нарсага жалб қилмоқчиманки, Америка ҳарбийлари, Пентагон бу сафар ҳам бизга ўзимизнинг ҳарбий техникамизни намойиш қилиб кўрсатиш имкониятини бердилар. Улар ҳозирги замоннинг бомбардимончи самолётлари тутқич бермайди ва уларга етиб бўлмайди деб кўп гапирмоқдалар ва ёзмоқдалар. Мамлакатимиз осмонининг ичкарисига бостириб кирган самолёт «РБ-47», бомбардимончи самолётининг худди ўзгинаси — бу улардаги энг кўп бомбардимончи самолётдир. Бу самолёт 10 минг метрдан 14 минг метрғача бўлган баландликда соатига 850—950 километр тезлик билан учади. Бу самолётларга зенит тўпининг ўқи ета олади. Бундай самолётларни қирувчи самолётлар осонлик билан емириб ташлашлари мумкинлиги тўғрисида гапириб ҳам ўтирмайман. Бинобарин бу самолётларни емириб ташламоқ учун ракета техникасининг хожати йўқ. Бироқ, Американинг бутун ҳарбий стратегияси мана шу бомбардимончиларни қўлланишга қурилган. Бинобарин 1 июлда иғвогарлик билан учиб келган самолётнинг қисмати қандай бўлган бўлса, бу бомбардимончиларнинг қисмати ҳам шундай бўлади.

«Фрейе вельт» журнали (Германия Демократик Республикаси) мухбирининг саволи. Ўқитувчиларнинг Бутунроссия съездида сўзлаган нутқингиз муносабати билан АҚШ президенти Эйзенхауэр махсус баёнот эълон қилди. Бу баёнотда Совет—Куба муносабатларининг характери ҳақида гапирилади. Эйзенхауэр ўз баёнотида, жумладан, Қўшма Штатлар Ғарбий ярим шарда халқаро коммунизм контроли остида турадиган режим вужудга келтирилишига йўл қўймайди деб айтди.

Сиз АҚШ президентининг бу баёнотига қандай баҳо берасиз?

Н. С. Хрушчев. Бу савол икки қисмдан иборат, шу сабабли дастлаб унинг биринчи қисмига —Совет Иттифоқининг Куба билан алоқалари ҳақидаги ёки, президент Эйзенхауэрнинг ибораси билан айтганда Куба революциясининг халқаро коммунизм билан боғланиши ҳақидаги қисмига жавоб қайтаришга ижозат бергайсиз.

Эйзенхауэр шу хилдаги гапларни айтаётган экан, мен унинг бу гапини табриклайман, чунки бу гап бизга фойдалидир. Эйзенхауэр ўзи истайдими, ёки истамайдими, унинг шундай гаплари билан социалистик мамлакатларнинг сиёсатини, халқларнинг озодлик курашини ҳамиша қўллаб-қувватлаб келган коммунистик партияларнинг сиёсатини пропаганда қилмоқда. Бизнинг сиёсатимиз агрессорларга, империализмга, монополияларга, заиф халқларни ҳар қандай воситалар билан қул қилишга қарши қаратилган сиёсатдир. Шу сабабли президент монополистлар зулмига қарши курашаётган халқларни коммунизм билан қўрқитаётган экан, бундай ҳолда монополиялар асорати остида, эксплуататорларнинг асорати остида турган халқлар коммунизм асло ёмон нарса эмаслигини тушуниб олядилар ва ўзларига нима кераклигини равшанроқ кўрадилар. Улар, бизни қўрқитиб бизга рўпара қилаётган нарсаларига эга бўлсак жон кошкийди, деб ўйлайдилар. Монополистларнинг ҳукмронлигидан, мустамлакачиларнинг ҳукмронлигидан ўзларини озод қилиш учун курашаётган халқлар ўзларини кимлар ва нима учун қўрқитаётганлигини, нима мақсад билан шундай қилинаётганлигини энди равшанроқ тушуна бошламоқдалар.

Такрор айтаманки, бундай гаплар бизга жуда фойдали. Бу гаплар бизнинг сиёсатимизни иқтисодий қолоқ мамлакатларнинг халқлари орасида маълум даражада пропаганда қилади. АҚШ президентининг баёнотидаги бу қисмга менда эътирозлар йўқ десам бўлади. Мустамлака халқларига хайрихоҳмиз, мустамлакачиларга қарши, эксплуататорларга қарши, монополияларга қарши курашга кўтарилган халқларнинг ҳаммасига хайрихоҳмиз деб ҳамиша айтиб келдик ва айтмоқдамиз. Худди ана шу хайрихоҳлик президентни ташвишга солмоқда.

АҚШ президенти баёнотининг иккинчи қисмида айтилишича, Америка Қўшма Штатлари Куба халқининг ўз мамлакатини тўла равишда мустақил қилиш учун олиб бораётган курашида ғалаба қозонишига йўл қўймас эмиш. Лекин нега «Америка Қўшма Штатлари йўл қўймас» экан? АҚШ га ким бундай ҳуқуқ берган? Нима, АҚШ прокурорми? Америка Қўшма Штатларига бошқа мамлакатларнинг ва бошқа халқларнинг тақдирига хўжайинлик қилиш учун қандай ҳуқуқ берилган?!

АҚШдаги муайян доиралар капиталистик давлатларни «эркин дунёнинг эркин давлатлари» деб атайдилар. Модомики, улар бошқа халқларнинг ўз тақдирига ўзи хўжайин бўлиш ҳуқуқларини эътироф қилмаётган эканлар, буни қандай қилиб эркинлик деб бўлади?

Ҳамма мамлакатлар халқларининг суверенлигини эътироф қилиш сиёсати, — бошқа мамлакатларнинг ишларига аралашмаслик сиёсатидир. Ҳар бир халқ ўз тақдирини ўзи танлаб олган йўлдан бориши унинг ихтиёридадир. Америка Қўшма Штатлари эса ҳар бир мамлакат қандай йўлда ривожланиши лозимлигини айтиб ва кўрсатиб турмоқчи бўлади. Лекин, шуни билиш керакки, бу нарса Америка Қўшма Штатларига боғлиқ иш эмас.

Куба халқи ўз йўлини ўзи танлаб олди. Кубада ишларнинг ҳаммасига коммунистлар раҳбарлик қиляпти дейишади. Агар шундай бўлганида эди Куба революцияси бошқа йўлдан борган бўлур эди. Лекин у ерда ҳаракатнинг бошида коммунистлар тургани йўқ; лекин ҳаракат бошида турган кишилар ҳам соф виждонли кишилардир, ғайрати зўр кишилардир, ўз ватанига хизмат қилиш, Кубани кўп йиллар талаб келган ажнабий эксплуататорларга ва золимларга қарши курашиш истагига жон дили билан берилган кишилардир. Биз бу кишиларни ва уларнинг курашини табриклаймиз.

Америка Қўшма Штатларининг раҳбар арбоблари, модомики Совет Иттифоқи Кубани қувватлаётган экан, бу билан Куба совет мақсадларига хизмат қилаётир ва жаҳон коммунизм системасига ўтаётир деб ҳисобламоқдалар.

Бундай даъвонинг бемаънилигини қуйидаги фактлар кўрсатиб турибди. Англия, Франция ва Исроил Мисрга босқинчилик билан ҳужум қилганларида Совет Иттифоқи агрессия қурбонига ёрдам қўлини берди. Сурияга қарши, сўнгра эса Ироққа, Ливанга қарши ҳужум қилиш режаси тузилаётганида, уларнинг ички ишларига аралашиш тайёргарлиги кўрилаётганида ҳам совет халқи овозини баланд чиқариб, араб халқларига мадад берган эди. Шу давлатларнинг биронтаси ҳам, на Миср, на Ироқ, на Сурия, на Ливан— коммунистик давлатлар эмаслигини ва бўлмаганлигини бутун дунё билади. Куба томонидан коммунистик таҳдид бор деб қилинаётган даъво одамларни алдамоқ учун ўйлаб чиқарилган қўпол уйдирмадир.

Совет Иттифоқи ўз сиёсатида бошқа мамлакатларнинг ички ишларига аралашмаслик, ҳамма халқларнинг суверенитетини ва мустақиллигини ҳурматлаш принципларига қаттиқ амал қилиб келмоқда. Америка Қўшма Штатлари ўз қудратига, ўз бойлигига таяниб, Кубанинг ички ишларига аралашишга уринаётганлиги, Гватималада бўлганидек, Кубага ҳам ўз айтганини қилдиришга уринаётганлиги учун ҳам Совет Иттифоқи Куба халқига мадад бермоқда.

Биз масалани фақат коммунистларнигина қўллаб-қувватлаш керак деган тарзда қўяётганимиз йўқ, бизнинг сиёсатимиз халқларнинг мустақиллиги учун, бахт-саодати учун курашаётган соф виждонли кишиларнинг ҳаммасини, бу курашдаги муқаддас ишларнинг ҳаммасини қўллаб-қувватлашга қаратилган сиёсатдир. Куба халқининг олиб бораётган курашида биз унга дўстлик қўлини чўзмоқдамиз, ва Куба халқининг ўз мустақиллиги учун олиб бораётган курашини қувватлай берамиз. Фақат Куба халқинигина эмас, шу билан бирга золимларга ва мустамлакачиларга қарши кураш байроғини кўтариб чиққан бошқа ҳамма халқларни ҳам қувватлай берамиз. Мустамлакачиларга қарши, қул қилувчиларга қарши қўзғолон кўтарганларга ҳамиша хайрихоҳмиз.

Кубаликлар Американинг қўйган одами Батистани ҳайдаб юбордилар ва Куба халқининг миллий манфаатларига мос келадиган сиёсатни эълон қилдилар. Революцияни бостирмоқ учун ўзларининг агрессив кучларини ишга солиб юборган Қўшма Штатларнинг империалистик доиралари энди кубаликларни коммунизм йўлига кирди деб ва бошқа шундай йўлларга кирди деб ҳисоблаб, уларни айблашга киришдилар.

Лекин халқ Американинг коммунизм тўғрисидаги дўқлари қандай маънони ифодалаётганлигини тушуниб олади. Ўз мустақиллиги учун курашаётган мустамлака мамлакатларининг ва иқтисодий жиҳатдан кам тараққий этган мамлакатларнинг халқлари фақат марксизм-ленинизм байроғи остидагина чинакам эркинликка ва мустақилликка, тўла равишда миллий ва социал эркинликка, иқтисодий мустақилликка эришиш мумкинлигини тобора равшанроқ тушуна бошладилар.

Халқлар империализмнинг, мустамлакачиларнинг ва бошқа золимларнинг қамчиси остида курашнинг машаққатли мактабини ўтмоқдалар ва фақат марксизм-ленинизм байроғи остига ўтиб олгандагина, коммунистик ҳаракат йўлига тушиб олгандагина бундай курашни муваффақият билан охирига етказиш мумкинлигини англаб олмоқдалар. Лекин Куба ҳозир бу йўлда эмас. Бироқ, Америка империализми Куба халқига ва бошқа халқларга ҳам бераётган сабоқлар уларга кураш ва ғалабанинг чин йўлини кўрсатиб беради деб ўйлайман!

Англиядаги «Дейли Уоркер» газетаси мухбирининг саволи. Совет Иттифоқи тепасида жосуслик мақсадида қилинаётган учишларга Англия ҳукуматининг ва бош министр Макмилланнинг муносабатини Министрлар Совети Раиси шарҳлаб бермасмикин.

Н. С. Хрушчев. Жаноб Макмилланнинг жосуслик учишларига муносабатини шарҳлаб берсангиз экан деб ўз истагингизни менга айтаётганингизда Сиз нималарни назарда тутаётганлигингизни билмайман. Менингча жаноб Макмиллан кейинги учиш муносабати билан ҳеч қандай гап айтгани йўқ, — «У-2» самолёти 1 майда уриб туширилганида жаноб Макмиллан баёнот бериб ўтган эди. Американинг Англиядаги базасидан жосуслик мақсадида учирилган кейинги самолёт хусусида жаноб Макмиллан нима дейишини билмайман. Унинг нималарни айтишини олдиндан фараз қилолмайман, лекин ҳаммага равшан бўлган бир нарса бор — унинг аҳволини яхши деб бўлмайди, чунки унинг сўзлари бошқа-ю, аммо ишлари бошқа. Бу агрессив ҳаракатда Англия ҳам шерик эканлигини энди ҳамма кўриб турибди. Инглиз халқи бу хусусда жиддий ўйлаши лозим ва биринчи навбатда бош министр жаноб Макмиллан ўйлаши лозим. Англия ҳукумати биз юборган норозилик нотасига жавобан нималар дейишини кутиб турайлик.

«Международная жизнь» журнали мухбирининг саволи. Америка буржуа матбуотининг турли органлари ёзаётган фикрларда, Совет Иттифоқи билан Куба ўртасида дўстона муносабатларнинг ривожлантирилиши Монро доктринаси деб аталган доктринани ошкора назар-писанд қилмаслик бўлади деб даъво қилинмоқда. Журналимизнинг ўқувчилари бу масалада Сизнинг фикрингизни билишни истар эдилар.

Н. С. Хрушчев. АҚШ ташқи сиёсатининг бундан 137 йил муқаддам АҚШ президенти Монро эълон қилган ва Монро доктринаси деб ном берилган принциплари ижобий роль ўйнаганлигини бизнинг тарихчиларимиз бир вақт қайд қилиб ўтган эдилар. Бу принциплар Европа мустамлакачиларининг Латин Америкаси мамлакатларига нисбатан қилаётган даъволарига қарши қаратилган эди ва айни вақтда бу сиёсат Қўшма Штатларнинг Европа мамлакатларининг ички ишларига аралашмаслиги лозим деган принципни эълон қилган эди. Ўша вақтда Америка Қўшма Штатлари демократик давлат бўлиб майдонга чиққан эди, кўплар унга хайрихоҳлик кўрсатган эдилар.

Лекин кейин ҳамма нарса кескин равишда ўзгариб кетди. Энди Америка Қўшма Штатлари Монро доктринасидан Латин Америкасидаги ҳамма мамлакатларни идора қилмоқ, шу мамлакатларнинг ички ишларига аралашмоқ, шу мамлакатларга васийлик қилмоқ ва албатта, уларни эксплуатация қилмоқ учун ўзига берилган ҳуқуқ тариқасида фойдаланмоқда.

Латин Америкаси мамлакатлари ўзларининг табиий шароитлари жиҳатидан жуда бой мамлакатлардир ва шу билан бирга бу мамлакатлардаги аҳолининг катта қисми оғир шароитда яшамоқда. Бунинг сабаби нима? Бунга Латин Америкасида меҳнатни севмайдиган халқлар яшамоқда деб сабаб қилиб бўлмайди. Йўқ, бу мамлакатлардаги халқлар жуда меҳнатсевар халқлардир, улар ўз мамлакатлари тўғрисида ғамхўрлик қилмоқдалар. Гап бутунлай бошқа нарсада — у мамлакатларда Америка Қўшма Штатларининг империалистлари, мустамлакачилар хўжайинлик қилмоқдалар, улар ўзларини семиртирмоқ ва бойитмоқ учун ўлиб бораётган болалар ва кексаларнинг оғзидаги охирги парча нонни йиртқичлар каби юлиб олмоқдалар. Улар ўша Монро доктринасига таяниб туриб, мана шундай таловчилик қилиш ҳуқуқини ўзларида абадий сақлаб қолмоқчи бўлаётирлар.

Лекин, маълумки, Монро доктринаси узоқ ўтмиш замонларга тааллуқлидир. Эндиликда инсоният бошқа шароитда яшамоқда, бизнинг замонимизда энг прогрессив таълимот — марксизм-ленинизм тобора яшнаб равнақ топмоқда, бу таълимот назариядагина эмас, шу билан бирга практикада ҳам тантана қилмоқда. Халқлар эса мамлакатнинг мустақил бўлиши озодликка олиб чиқадиган йўл эканлигини кўриб турибдилар. Халқлар ўз меҳнатларининг неъматларидан ва ўз ватанларидаги табиий бойликлардан фойдаланмоқ учун аввало мустақилликка эга бўлиш кераклигини тобора кўпроқ тушуна бошламоқдалар.

Албатта, мен коммунист сифатида коммунистик йўл жамиятни ривожлантиришнинг энг яхши йўли деб ҳисоблайман. Лекин бу — ҳар қайси халқнинг ўз ишидир, шунинг учун ҳам биз ўз идеяларимизни ва ўзимизнинг бошқариш формаларимизни ҳеч кимга зўрлаб қабул қилдирмаймиз.

Турмуш олға бормоқда, турмуш замоннинг руҳига тўғри келмаган нарсаларни улоқтириб ташламоқда; турмуш янгиликни, илғор ҳодисаларни қарор топтирмоқда. Биз Монро доктринаси ўз умрини яшаб бўлди, ўз даврини ўтказди, айтиш мумкинки, табиий ўлим билан ўлиб кетди деб ҳисоблаймиз. Эндиликда ҳар бир ўлган нарса ўзининг қўланса ҳиди билан ҳавони заҳарламаслиги учун уни кўмиб ташлаш керак бўлганидек, Монро доктринасининг қолдиқларини ҳам кўмиб ташлаш керак эди. Шундай қилиш энг тўғри йўл бўлур эди, ва ҳақиқатан ҳам шундай бўлса керак.

(Давоми иккинчи бетда)

ПЛЕНУМГА СОВҒАЛАР

⊙ *Самарқанд область, Ғаллаорол райони меҳнаткашлари КПСС Марказий Комитети декабрь Пленумининг кўрсатмаларини амалга ошира бориб ва партия ҳамда ҳукуматнинг шундан кейинги қарорларидан руҳланиб, КПСС Марказий Комитетининг июль Пленумини муносиб кутиб олиш учун курашиб, давлатга гўшт топшириш йиллик планининг бажарилишини таъминладилар. Давлатга 2259 тонна ёки 1959 йилнинг шу давридагига нисбатан 1772 тонна кўпроқ гўшт топширилди. Сут топшириш ярим йиллик плани 118 процент ёки ўтган йилнинг шу давридагига нисбатан 445 тонна кўпроқ қилиб бажарилди. Хўжаликлар тухум топшириш йиллик планини бажариб, 1959 йилнинг шу давридагига нисбатан 396 минг дона кўпроқ тухум топширдилар. Жун топшириш ўтган йилдагига нисбатан 720 центнер кўпайиб, пилла топшириш юзасидан олинган мажбурият 105 процент бажарилди.*

⊙ *Қорақалпоғистон АССР дан хабар берилишича, Амударё районининг колхоз ва совхозлари давлатга гўшт, сут, тухум сотиш йиллик планини бажардилар. Давлатга 837 тонна гўшт, 1591 тонна сут, 554 минг дона тухум сотилди.*

⊙ *Булунғур районининг колхоз ва совхозлари КПСС Марказий Комитетининг Пленуми шарафига социалистик мусобақага қўшилиб, давлатга гўшт, тухум, қоракўл тери сотиш йиллик планини муддатидан илгари бажардилар ва давлатга сут ҳамда жун сотиш ярим йиллик планини ошириб адо этдилар. Улар давлатга ўтган йилдагига нисбатан 5000 центнер кўпроқ гўшт, ярим миллион дона кўпроқ тухум ва 35 процент кўпроқ қоракўл тери сотдилар.*

⊙ *Хатирчи райони меҳнаткашлари КПСС Марказий Комитети декабрь Пленумининг тарихий қарорларини амалга ошира бориб ва олинган социалистик мажбуриятларни муддатидан илгари бажариш учун, КПСС Марказий Комитети июль Пленумини муносиб кутиб олиш учун социалистик мусобақани авж олдириб, давлатга гўшт сотиш йиллик планининг муддатидан илгари бажарилишини таъминладилар ҳамда давлатга гўшт сотиш ҳажмини ўтган йилдагига нисбатан уч баравар оширдилар.*

Н. С. ХРУШЧЕВ АҚШ ДЕНГИЗЧИЛАР МИЛЛИЙ КАСАБА СОЮЗИ ДЕЛЕГАЦИЯСИНИ ҚАБУЛ ҚИЛДИ

12 июлда СССР Министрлар Советининг Раиси Н. С. Хрушчев АҚШ денгизчилар миллий касаба союзининг шу касаба союз раиси ва Америка Меҳнат федерацияси — ишлаб чиқариш касаба союзлари конгресси раисининг ўринбосари Жозеф Каррэн бошчилигидаги делегациясини қабул қилди.

Н. С. Хрушчев билан Америка касаба союз арбоблари ўртасида дўстона суҳбат бўлди.

Суҳбатда ВЦСПС раиси В. В. Гришин ҳамда денгиз ва дарё флоти ишчилари касаба союзининг раиси Г. А. Саенко ҳозир бўлдилар. (ТАСС).

Н. С. ХРУШЧЕВ БОЛИВИЯ ПАРЛАМЕНТ ДЕЛЕГАЦИЯСИНИ ҚАБУЛ ҚИЛДИ

12 июлда СССР Министрлар Советининг Раиси Н. С. Хрушчев СССР Олий Советининг таклифига биноан Совет Иттифоқида меҳмон бўлиб турган Боливия парламент делегацияси аъзолари — сенат раисининг ўринбосари Оскар Доносо Лопес (делегация раҳбари), Миллий конгресс депутати Хайме Арельяно Кастаньед, сенатор Кармело Куельяр Хименес, Омар Чавес Ортис, Хосе Уго Вилар ва делегация секретари Хосе Хименес Вегларни Кремльда қабул қилди.

Н. С. Хрушчев билан парламент делегацияси аъзолари ўртасидаги суҳбат самимий, дўстона вазиятда ўтди.

Суҳбатда СССР Олий Совети депутати И. П. Бойцов ҳозир бўлди. (ТАСС).

СССР ОЛИЙ СОВЕТИ ПРЕЗИДИУМИНИНГ ФАРМОНИ

КАПИТАН В. А. ПОЛЯКОВНИ ҚИЗИЛ БАЙРОҚ ОРДЕНИ БИЛАН МУКОФОТЛАШ ТЎҒРИСИДА

Америка Қўшма Штатларининг 1960 йил 1 июлда Совет Иттифоқи доирасига бостириб кирган разведкачи самолётини яксон қилиш юзасидан жанговар топшириқни бажарганлиги учун капитан Василий Амвросьевич **Поляков** Қизил Байроқ ордени билан мукофотлансин.

СССР Олий Совети Президиумининг Раиси Л. БРЕЖНЕВ.

СССР Олий Совети Президиумининг Секретари М. ГЕОРГАДЗЕ.

Москва, Кремль, 1960 йил 12 июль.

СССР Министрлар Совети Раиси Н. С. ХРУШЧЕВнинг матбуот конференцияси

(Боши биринчи бетда)

Диққатга сазовор бўлган бир нарсани айтиб ўтиш керакки, масалан, Америка Қўшма Штатлари Кубада ҳарбий базалар қуриши тўғрисидаги шартномада ҳатто шу шартноманинг амал қилиш муддати кўрсатилган эмас. Мана шу фактнинг ўзи шартноманинг қандай характерда бўлганлигини, шартнома имзоланган пайтда томонларнинг қандай мавқеда бўлганлигини ва шартнома имзоланган вақтни яққол кўрсатиб турибди. Шартноманинг амал қилиши тўғрисидаги бирор муддат тўғрисида ўз ҳуқуқларини қайд қилмай туриб, ҳеч ким шартномани имзолаши мумкин эмас-ку. Кичик мамлакат учун асоратли шартлар билан тузилган муддатсиз шартнома ўта кетган ўз бошимчаликдир.

Бу ўз бошимчаликни бир вақтлар революциядан олдинги Россияда кўп корхоналарда бўлган аҳвол билан таққослаб ўтмоқчиман. Мен Донбассда бир рудникда ишлаган ёшлик вақтларим ҳали ҳам эсимда. Бу рудник ҳозирги Чистяков районининг территориясида эди.

Ўша вақтда баъзи капиталистлар ишчиларга пул тўламасдан, бунинг ўрнига уларга ордер яъни ўзларининг сўкма қоғоз пулларини берар эдилар. Ўша рудникда Каракозов деган бир савдогар бор эди, у мана шундай ордерлар эвазига ўз дўконидан мол бериб турар эди. Ишчилар бир-бирларидан қарз олмоқчи бўлсалар, менга фалончи каракозик қарз бериб тур деб илтимос қилар эдилар. Ўша «каракозиклар»нинг бир сўми кўпинча 10 тийинга сотилар эди. Чунки, Каракозовнинг бу пулларини Каракозовнинг ўзидан бошқа ҳеч ким тан олмас эди. У бўлса, нуқул чириган, расво нарсаларни сотар, меҳнаткаш халқни талар эди.

Шахтада: ойлик шу ойнинг охирида берилади, деб бир вақтлар эълон ёпиштириб қўйилгани эсимда. Лекин шу эълонда на ойнинг номи, на ойнинг куни, на йил кўрсатилган эди. **(Залда жонланиш).**

Мана шунинг ўзи каракозиклар, эксплуататорлар режимининг типик мисолидир. Эски Россияда бунинг оқибати нима бўлганлиги ўзларингизга маълум. Улуғ Октябрь социалистик революцияси буларнинг ҳаммасига хотима берди, натижада катта-кичик мана шу каракозовларнинг ҳаммасининг оёғи осмондан келди. Бизнинг мамлакатимизда Совет ҳокимияти маҳкам қарор топди ва эксплуататорларнинг ҳукмронлигига абадий хотима берилди.

Америка Қўшма Штатларининг Кубада ҳарбий базага эга бўлиш ҳуқуқи тўғрисидаги шартнома ҳам ўша шахтадаги эълон каби бир нарсадир: бу шартноманинг ниҳояси қачон бўлиши маълум эмас.

Латин Америкасидаги бошқа мамлакатларнинг халқлари каби Куба халқи ҳам ўзи мардлик кўрсатиб, ва ўз вақтини топиб, Америка Қўшма Штатларининг монополистларга, мана шу шафқатсиз мустамлакачиларга, — бизни шунча талаганларингиз бас, талайвериб жонимизга тегдинглар, энди биз ўзимиздаги бор нарсанинг ҳаммасига ўзимиз хўжайин бўлмоқчимиз деб айтиши турган гап деб, ўйлайман. Биз ҳам, шу халқларнинг мана шундай қонуний талабини табриклаяжакмиз ва уларнинг миллий мустақиллик учун олиб борадиган курашини олқишлаяжакмиз. Агар АҚШ империалистлари ўз миллий мустақиллигини муҳофаза қилиб, курашаётган Куба халқига қарши агрессив ҳаракатлар қиладиган бўлса, биз Куба халқини қўллаб-қувватлаймиз.

Лондондаги «Дейли экспресс» газетаси мухбирининг саволи. Жаноб Раис, Сиз бизга шуни айтиб беролмайсизми, «РБ-47» самолёти экипажининг тирик қолган икки аъзосини Пауэрс билан суд қилишадими, ва Пауэрс устидан суд қачон бўлади?

Н. С. Хрушчев. Суд қайси кунга тайинланишини билмайман, чунки бу суднинг ишидир. Мен суд раиси эмас, балки Министрлар Советининг Раисиман-ку, шунинг учун ҳам суд органларига даҳлдор саволларга жавоб бера олмайман.

Бу икки учувчини Пауэрсдан алоҳида суд қилишса керак деб ўйлайман, чунки, улар турли вақтда ва турлича жиноят қилган. Олдин Пауэрс суд қилинса керак, кейин эса ана шу икки учувчи суд қилинса керак, улар Совет Иттифоқига қарши жиноятлар қилган жиноятчилар тариқасида суд қилинажаклар.

«Юнайтед Пресс Интернейшнл» агентлиги мухбирининг саволи. Американинг иккинчи учирилган самолёти билан бўлган воқеани назарда тутганда Совет Иттифоқининг бундай учишларга жавобан шу самолётлар учиб чиққан бошқа мамлакатлар территориялардаги Америка базаларига зарбалар урилади, деб қилган илгариги огоҳлантиришни қандай тушунмоқ керак? Бу нотани, Совет Иттифоқи территориясининг ичкарисига камроқ масофада учиб киришлар автомат тарзда жавоб зарбаси урилишига сабаб бўлмайди деган тарзда тушуниш керакми?

Н. С. Хрушчев. Мен илгари айтиб ўтган гапларимга ҳеч бир сўз қўша олмайман. Такрорлаб фақат шуни айта оламанки, маршал Малиновский қандай гапирган бўлса шундай тушунинглар. Қилинган огоҳлантириш қачон ва қай тарзда амалга оширилиши хусусида мудофаа министрига жуда аниқ кўрсатмалар берилган, мудофаа министри эса, ўз навбатида, ракета қуролига эга бўлган қўшинларга кўрсатмалар бериб қўйган.

Ҳиндистондаги «Нью Эйж» газетасининг мухбири. АҚШ ҳукумати, Совет Иттифоқининг Ғарбий ярим шар ишларида қандай бўлса ҳам қатнашувига йўл қўйишни истамайди. Айни вақтда АҚШнинг ўзи ҳамма жойда, ер шарининг ҳамма қисмларида аралашмоқда. Сиз АҚШнинг бу ҳаракатларини шарҳлаб бера оласизми?

Н. С. Хрушчев. Умуман Сизнинг гапингиз тўғри. Лекин саволнинг биринчи қисми, АҚШ Латин Америкаси мамлакатларининг турмушига бизнинг ҳар қандай бўлса ҳам қатнашувимизга йўл қўйишни истамайди деган тарзда қўйилиши унчалик аниқ эмас. Гап шундаки, биз ўзимиз Ғарбий ярим шар мамлакатларининг ички ишларига аралашишни истамаймиз. Бу ярим шарнинг мамлакатлари чўл биёбон ерлар эмас, бу мамлакатларда одамлар яшайди, бу одамлар ўз тақдирини ўзи ҳал қилишни истайди. Совет Иттифоқи бошқа давлатларнинг ички ишларига аралашишни истамайди ва аралашаётгани йўқ. Бизлар зўрларнинг кучсизларни талашлари учунгина эркинлик мавжуд бўлган ва эркин дунё деб ном қўйиб олинган капиталистик дунё кишилари эмасмиз, балки ҳақиқатан эркин дунёнинг, социалистик дунёнинг кишиларимиз. Уларнинг эркинлиги зўрларнинг кучсизларни талашдан иборат. Социалистик мамлакатлар эса меҳнат аҳли бўлган ҳамма кишилар учун эркинлик ва тенглик принципларига амал қиладилар. Эркинликни тушунишда бизлар билан улар ўртасидаги фарқ мана шундан иборат.

Такрор айтаманки, биз Ғарбий ярим шар мамлакатларининг ички ишларига аралашишни истамаймиз. Биз ҳамма мамлакатларнинг эркин ва мустақил бўлишларини истаймиз. Лекин биз ўзининг миллий эркинлиги ва мустақиллиги учун курашаётган халқларга хайрихоҳлик қиламиз, ва улар бизга тегишли илтимослар билан мурожаат қилганларида биз сиёсий ва иқтисодий ёрдам кўрсатишга тайёрмиз ва кўрсатамиз.

Сиз шу жиҳатдан ҳақлисизки, Америка, образли қилиб айтганда мустамлака мамлакатларида, Латин Америкаси мамлакатларида бизнинг руҳимиз мавжуд бўлишидан ҳақиқатан қўрқади. Қўшма Штатларнинг ўзи ҳамма жойга ўз тумшуғини тиқмоқда. Ҳозир АҚШда, руслар Кубада ўз ҳарбий базаларини қурмоқчи деб даъво қилмоқдалар. Бу — жуда аҳмоқона уйдирмадир. Кубада бизга базаларнинг нима кераги бор? Кубаликлар тўғри жавоб беришди: Кубада рус ҳарбий базаларининг нима кераги бор! Уларнинг энг яхши базаси Совет Иттифоқининг ўзидир. Совет ракеталари шу ердан туриб, ер шарининг исталган қисмидаги исталган квадратга ҳеч бир хатосиз уриши мумкин! Бас шундай экан, бизнинг Кубада ўз базаларимизни қуришимизнинг нима кераги бор.

Ўзга мамлакатларнинг территорияларида ҳарбий базаларни америка империалистлари қурмоқдалар, улар Совет Иттифоқининг атрофида базаларни қалаштириб ташладилар.

Таққослаш учун бир мисол келтирсам, мени кечиринглар, лекин халқ орасида бундай бир гап бор: агар қайнона ўз эрига хиёнат қилган бўлса, у ўз келинининг ўз эрига вафодор эканлигига ишониши мумкин эмас. **(Залда жонланиш).** Шу сабабли ҳамма жойда ўзларининг ҳарбий базаларига эга бўлишни истаётган Америка империалистлари ҳам Совет Иттифоқи ўзга мамлакатлар территорияларининг бирор жойида ҳарбий базаларга эга бўлишга интилмаётганлигига сира ишонгилари келмайди. Совет Иттифоқи ўзга мамлакатлар территорияларидаги ўз ҳарбий базаларидан воз кечди. У Хитойдаги, Финляндиядаги ўз базаларини тугатди, ўзи учун фойдали бўлган тегишли шартномалардан воз кечди, ўз қўшинларини Руминиядан олиб чиқиб кетди. Чехословакияда эса бизнинг қўшинларимиз умуман бўлган эмас. Биз барча чет эл қўшинларини ўз миллий чегаралари доирасига олиб чиқиб кетиш тўғрисида битимларга келишга ҳаракат қилмоқдамиз ва ўшанда ўз қўшинларимизни муайян битимларга мувофиқ, турган жойларидан — Венгриядан, Польшадан ва Германия Демократик Республикасидан дарров олиб чиқиб кетамиз.

АҚШ ҳукумати ўзга мамлакатлар территорияларидаги ўз ҳарбий базаларини тугатишни истамаётир, ўз қўшинларини олиб чиқиб кетишни истамаётир. Аксинча, у мумкин бўлган жойларнинг ҳаммасига тумшуғини тиқмоқда. Лекин ҳақиқат енгиб чиқади. Тинчлик кучлари уруш кучларини енгиб чиқади, АҚШнинг ҳарбий базаларга сарфлаётган пуллари ҳам империалистлар истаган меваларни бермай, қуриб қолади ва халқларнинг Америка империалистларига қарши нафратини кучайтира беради, холос.

Бу нафрат Туркияда, Жанубий Америкада, Вьетнамда, Жанубий Кореяда, Японияда ва бошқа мамлакатларда қайнаб тошмоқда. Энди Америка империалистлари Конгода машмаша чиқармоқдалар. Агар улар Конгога ҳам тумшуқларини суқсалар, улар бу билан ўзлари кичик мамлакатлар эркинлиги ва мустақиллигининг душманлари эканликларини, ўзларининг қул қилувчилар, таловчилар эканликларини яна бир марта кўрсатадилар.

Мен Сиз жаноб америкаликларни: (Н. С. Хрушчев америкалик мухбирларга мурожаат қилади) ранжитмоқчи эмасман, лекин мен нарсаларни ўз номи билан айтишга мажбурман: америка империалистлари, Англия империалистлари ва француз империалистлари — буларнинг ҳаммаси ҳам бир гўр. **(Қарсаклар).** Фарқ шундаки, баъзиларининг ошқозони каттаю, баъзилариники кичикроқ. Американиклар ошқозони сира тўймайдиган ошқозондир. Инглизлар ва французлар эса ўз ошқозонларини бир оз қисиб қўйдилар **(залда кулги)**

Чехословакиядаги «Праце» газетаси мухбирининг саволи. АҚШ ҳукумати водород зарядлари ўрнатилган ракеталарни Бонн реваншчилари қўлига бермоқчи бўлаётганлиги сабабли Ғарбда жамоатчилик катта ҳаяжонга тушмоқда. Бу хусусда сиз қандай фикрдасиз?

Н. С. Хрушчев. Бу, албатта, жиноятқорона ишдир, чунки Америка Қўшма Штатлари янги уруш очишга интилаётган реваншчилар қўлига қурол берадилар. Лекин бундай сиёсат муқаррар мағлубиятга учрайди. Бир нарсага эътиборни жалб қилмоқчиман. Биз иккала Германия билан сулҳ шартномаси тузиш масаласини қўймоқдамиз. Лекин Ғарб давлатлари бундай шартномани имзолашдан бош тортсалар, у ҳолда Совет Иттифоқи ва, ўз-ўзидан кўриниб турибдики, бошқа баъзи мамлакатлар Германия Демократик Республикаси билан шартномани имзолайдилар. Қўшма Штатлар ҳукумати бизнинг бу ишимиз Потсдам битимини ва иккинчи жаҳон уруши тамом бўлганидан кейин тузилган бошқа битимларни бузиш бўлади деб исботлашга уринмоқда. Лекин сулҳ шартномаси тузишни мазкур шартномаларни бузиш деб ҳисоблаш мумкинми, ахир? Шартномалар бузилганлиги тўғрисида гапириладиган бўлса, у ҳолда АҚШнинг ўзи тузилган шартномаларни суриштирмай бузаётганлигини кўрсатувчи кўп фактларни айтиб бериш мумкин.

АҚШ Ғарбий Германияни қуроллантираётгани, реваншчилар қўлига ракета-ядро қуролини беришга интилаётганлиги шартномани бузиш эмасми, ахир? Равшандирки, бу нарса ҳамма халқларни катта ташвишга солмоқда. Америка империалистларининг бундай ҳаракатлари тинчликка солинаётган таҳдиддир ва уларга ҳамма лаънат ўқийди.

«Правда» газетаси мухбирининг саволи. Федерал канцлер Аденауэр 10 июлда Дюссельдорфда нутқ сўзлади. У, СССР Министрлар Совети Раиси Н. С. Хрушчевнинг Австрияга қилган сафари, шунингдек Совет ҳукуматининг қуролсизланиш ҳақидаги таклифлари Ғарб иттифоқини бузиш учун қилинаётган уринишлардир деди. Бу масала хусусида Сиз, Ўртоқ Хрушчев, ўз фикрингизни айтиб беролмайсизми?

Н. С. Хрушчев. Биз ўз сиёсатимизда бутун дунёда тинчликни таъминлаш идеяларига, социал системалари турлича бўлган давлатларнинг тотув яшаши сиёсатига амал қилмоқдамиз. Тинчлик учун, инсониятнинг энг яхши келажаги учун, сиёсий тузумидан қатъи назар ҳамма давлатларнинг тотув яшашлари учун, иқтисодий ва маданий алоқаларни ривожлантиришлари учун, одамларни уруш хавфидан халос қилиш учун олиб борилаётган курашдан кўра, олижаноброқ кураш бўлиши мумкинми? Агар бундай тинчликсевар сиёсат қандайдир иттифоқларни бузар экан, демак, бу иттифоқлар босқинчилик мақсадларини кузатаётганлигини тушуниб олиш қийин эмас. Босқинчилик мақсадларини кўзлаётган иттифоқларни бузабериш олижаноб вазифадир. **(Қарсаклар).**

Юнайтед Пресс Интернейшнл агентлиги мухбирининг саволи: Жаноб бош министр. Сиз, «РБ-47» самолёти билан бўлган можаро учун президент Эйзенхауэр ва бош министр Макмиллан шахсан жавобгар деб ҳисоблайсизми?

Н. С. Хрушчев. АҚШ конституциясига кўра, давлат бошлиғи айни вақтда қуролли кучларнинг ҳам бош қўмондонидир, шу сабабли у мана шундай ҳаракатлар учун тамомила жавобгар бўлиши лозим. Бу самолётнинг учиши тўғрисида президент Эйзенхауэр ва бош министр Макмиллан кўрсатма берган-бермаганликларини билмайман, лекин ҳар ҳолда улар ўз қуролли кучлари қилаётган ҳаракатларнинг ҳаммаси учун жавобгардирлар.

Шуни аниқлаб ўтишим кераккי, буржуа мамлакатлардаги ибора билан айтганда менга министрим ёрдам бериб туради, лекин умуман бизда менинг министрим, менинг одамим деган терминдан фойдаланиш одати йўқ. **(шодиёна жонланиш),** бизда эса ҳамма нарса, айтиш мумкинки, умумники, коллективникидир; ташқи ишлар министри ҳазиллашиб, Англия конституциясини тилга олиш эҳтимол керак эмасдир, чунки бу мамлакатнинг расмий конституцияси йўқ деяпти. **(Шодиёна жонланиш).** Лекин мен ишнинг ҳақиқий томонини олиб гапиряпман, у ерда ёзма конституция борми, ёки йўқми, лекин ҳукумат бошлиғи ўз мамлакати қуролли кучларининг қилган ҳамма ҳаракатлари учун жавобгардир.

Нейшнл броткастинг компани (АҚШ) агентлиги мухбирининг саволи. «РБ-47» самолёти тўғрисида гапирганингизда Сиз бу самолёт 1 июлда уриб туширилганлигини айтиб ўтдингиз. Менинг биринчи саволим шуки, самолёт уриб туширилганлиги тўғрисида нега 10 кун давомида ҳеч қандай хабар бўлмади. Энди иккинчи саволим. Совет нотасида, самолёт иккита тўп билан қуролланган эди, деб кўрсатилади. Мен шуни сўрамоқчиманки, Америка самолёти Совет томонидан ҳужумга учраганида бирор марта отдими?

Н. С. Хрушчев. Бу самолётнинг ғойиб бўлганлигини Америка томони қандай изоҳлар экан деб бир оз вақт кутиб турган эдик **(залда жонланиш).** Шу сабабли биз шошмадик, кутиб тура бердик. Бизнинг радиостанцияларимиз Америка радиостанциялари ва айниқса Норвегияда Буде аэродромида жойлашган радиостанциялар ташвишга тушиб қолганлигини аниқладилар. Самолёт аварияга учраб қолган ҳолда бу билан алоқада бўлиб туриш Норвегиянинг мана шу аэродромидаги кузатув бошқармасига топширилган эди. Кейин кузатувчи станциялар индамай қолишди. Дастлаб улар биз бу самолётни уриб туширдик, деб ёки самолёт бизнинг территориямизда қўнди деб ўйладилар. Лекин биз индамай туравердик. Шундан кейин улар ҳам, самолёт аварияга учраб ғарқ бўлди деб ўйлаб тинчиб қолишди. Улар натижанинг шундай бўлиб чиқишини жуда яхши натижа деб ҳисоблаган бўлсалар керак. **(Шодиёна жонланиш).** Ана шу пайтда биз Америка самолётини уриб туширганлигимизни эълон этишга қарор қилдик. Бизнинг тутган режамиз шундай бўлган эди. Биз уларни 1 майда адаштирган эдик, биз уларни 1 июлда ҳам адаштирмоқчи бўлдик. **(Шодиёна жонланиш).** Бу ниятимизга бир мунча даражада эришдик ҳам.

Энди иккинчи саволга ўтамиз: Америка самолёти отганмиди ёки отмаганмиди? Бу ҳарбийларнинг ва суднинг иши. Ҳар ҳолда тўплар самолётга вексилларни имзолаш учун қўйилмайди. **(Залда кулги.)**

Польша матбуот агентлиги мухбирининг саволи. Америка самолётлари Совет Иттифоқи ичкарисига учиб кириши тўхтамаётганлиги муносабати билан ҳамма мамлакатларнинг жамоатчилиги ташвишланмоқда. Айни вақтда совет самолётлари ҳеч қачон бундай қилганлари йўқ. Сиз бу ҳодисага қандай баҳо берасиз ва АҚШнинг бундай иғвогарлик ҳаракатларини тўхтатмоқ учун халқлар нималар қилиши лозим?

Н. С. Хрушчев Савол берган ўртоқнинг, АҚШнинг иғвогарлик ҳаракатлари одамларни асабийлаштирмоқда, ва жиғига тегмоқда деган гапига қўшиламан. Бунга қарши қандай кураш олиб бориш керак? Халқларни агрессорларга қарши, агрессив империалистик сиёсат ўтказаётган ҳукуматларга ва биринчи навбатда НАТО агрессив блокига бошчилик қилаётганларга — Америка Қўшма Штатлари ҳукуматига қарши сафарбар қилиш керак. Бунинг чораси битта, одамларни, халқларни ўт билан хатарли ўйнашаётган иғвогарларга қарши сафарбар қилиш керак. Агар самолётлар чегарани бузиб ўтсалар, бу самолётларни уриб тушира бериш керак. Бундай учишлар бўлмаса, яхши бўлур эди, албатта. Лекин бу нарса бизга боғлиқ эмас, балки агрессив ҳарбий блокларга аъзо бўлган мамлакатларнинг хукуматларига боғлиқ. Шу сабабли жамоатчиликни тинчликка таҳдид солаётган иғволарга қарши кескин курашга кўтариш керак. Халқларнинг жипслигини тағин ҳам кўпроқ мустаҳкамлаш, уларнинг тинчликни сақлаш учун курашдаги қатъиятини ошириш керак. Агар халқлар лозим бўлган даражада ўз иродаларини ва ғайратларини кўрсатсалар, у ҳолда агрессорларни жиловлаб қўйиш ва уларни агрессив учишлардан, иғволар ва авантюралар қилишдан воз кечишга мажбур қилиш мумкин бўлиб қолади.

«Известия» газетаси мухбирининг саволи. Матбуот хабарларига қараганда, АҚШ «У-2» самолётларининг жосуслик мақсадларида учиришни яна бошлаб юбормоқчи ва ҳозирги вақтда АҚШнинг иттифоқчилари бу самолётларнинг ўз территорияларидан яна учирилишига рухсат бериш керакми, ё йўқми деган масалани муҳокама қилмоқдалар. Бундай ҳаракатларга қандай баҳо бериш мумкин?

Н. С. Хрушчев. Бундай учишларни яна бошлаб юбориш масаласи бирор жойда муҳокама қилинганлиги ёки қилинмаганлиги Совет Иттифоқи ҳукуматига маълум эмас. Америка матбуотида шундай хабарлар босилиб чиқди, лекин бу хабарлар ҳукуматнинг баёноти эмас-ку. Бинобарин, биз бу нарса Америка ҳукуматининг нияти деган хулосага кела олмаймиз. Лекин шундай бўлса ҳам, бундай учишлар яна бошлаб юбориладиган бўлса, яъни АҚШ иғвогарликни давом эттирадиган бўлса, у ҳолда АҚШнинг ўзи кескинликни уруш бошлаш ҳолатига олиб келмоқ учун бу кескинликни онгли равишда ўткирлаштирган бўлади. Бундай сиёсатни ҳамма халқлар жуда қаттиқ қоралашлари лозим, албатта. Совет Иттифоқига келганда, биз ўз принципларимизга содиқ бўлиб қоламиз, вазиятнинг кескинлашуви учун баҳона топиб бермаймиз. Лекин бизнинг осмонимизга самолётлар юбориладиган бўлса, бу самолётлар уриб туширила беради. Биз бошқа чораларни ҳам кўрамиз, бу чоралар ҳақида мудофаа министри маршал Р. Малиновский ҳукуматнинг топширувига биноан ўз вақтида гапириб ўтган эди.

«Экономическая газета» мухбирининг саволи. Эйзенхауэр ҳукумати Куба шакарини харид қилишни тўхтатишга қарор қилганлиги АҚШнинг Кубага қарши ўтказаётган иқтисодий агрессия чораларидан бирידир. Сиз АҚШ ҳукуматининг бундай ҳаракатларига қандай баҳо берасиз?

Н. С. Хрушчев. Куба билан АҚШ ўртасида Америка Қўшма Штатларининг Куба шакарини сотиб олиши тўғрисида битим бор эди. Бу битим кўп йиллардан бери амалда бўлиб келмоқда. Шу сабабли Куба қишлоқ хўжалиги шакар қамиши ўстиришга мосланган эди. АҚШ шакарни сотиб олишдан бош тортганлигига мана шу фактлар нуқтаи назаридан қараб, буни Кубага қарши агрессив акт деб ҳисобламоқ керак.

АҚШ ўзининг шу душманлик иши билан Кубага зарар етказмоқчи ва унинг экономикасини издан чиқармоқчи. Бу билан АҚШ Кубада революция натижасида вужудга келган иқтисодий негизларгагина эмас, шу билан бирга сиёсий негизларга ҳам путур етказмоқчи. Биз АҚШнинг бундай сиёсатини агрессив сиёсат деб ҳисоблаймиз. Лекин бундай сиёсатнинг барбод бўлиши муқаррар.

Мен Сизларга Россия федерацияси ўқитувчиларининг съездида айтган гапларимни эслатиб ўтаман. Америка Куба шакарини сотиб олишдан бош тортса торта берсин, биз бу шакарни бажонидил сотиб оламиз, чунки бизнинг халқимиз ва ҳамма мамлакатнинг халқлари ширин нарсаларни яхши кўришади. Агар америкаликлар Куба шакарини ейишни истамасалар, совет кишилари бу шакарни маза қилиб еяберадилар, кубаликлар эса шакарни сотиб олган пулларига ўзларига керакли молларни СССРдан ва бошқа социалистик мамлакатлардан сотиб ола берадилар. Биз кубаликларни моллар билан тўла равишда таъминлашга қодирмиз, бизнинг молларимиз эса улар АҚШдан сотиб олган молларига қараганда ёмон эмас, балки яхши сифатли ва соз моллардир. Бинобарин бу ҳол Куба халқи учун фойдали бўлиб чиқиши, унинг АҚШ империалистларининг иқтисодий тазйиқидан қутқариши ҳам мумкин. Бахтсизлик бўлмаганида бахт ҳам бўлмас эди деган мақолдаги гап тўғри бўлиб чиқаётганга ўхшайди.

Италиядаги «Коррьере делла сера» газетаси мухбирининг саволи. Америка самолётининг қутқариб олинган учувчилари, бу учишдан мақсад Совет Иттифоқи осмони доирасига бостириб киришдан иборат бўлганлигига иқрор бўлишдими ёки улар бу фактни инкор қилишиб, хато қилганимиз сабабли ва совет осмони чегарасини бузаётганлигимизни билмаганлигимиз сабабли шундай қилдик деб айтишдими?

Н. С. Хрушчев. Аввало бундай саволларни Министрлар Советининг Раисига эмас, балки суд раисига бериш керак, деб ўйлайман, лекин модомики Сиз бу саволни бераётган экансиз, мен Сизга шуни айтишим керакки, бегона самолёт Совет мамлакатининг ичкарисига бостириб кирган экан, биз ундан қандай мақсад билан учиб кирдинг, яхши мақсад билан, яхши хабар билан учиб келдингми, ёки жосуслик мақсади билан учиб келдингми, деб суриштириб ўтиришимиз керакмиди? Турмушда бундай бўлмайди. Ўз вақтида итальянлар бизга қарши уришган эди. Биз итальян самолётларини неча марталаб уриб туширганмиз. Бегона самолёт рухсатсиз бошқа мамлакатнинг ичкарисига бостириб кирар экан бу самолёт тўхтатилиши лозим, агар у тўхтамаса, уни емириб ташлайдилар, бу нарса ҳаммага маълум. Бу — ҳар бир мамлакат хавфсизлигини муҳофаза қилишнинг энг биринчи қоидаси. Биз шу қоидага амал қилдик. Мамлакатимиз чегарасини бузган самолётни уриб туширган совет учувчиси эса Ўз Ватанининг намунали, содиқ фарзанди сифатида ҳаракат қилгани ва бостириб кирган самолётни уриб тушириб ўз бурчини муносиб равишда бажаргани учун мукофотланади.

Франциядаги «Юманите» газетаси мухбирининг саволи.

Ғарбий Европадаги ва АҚШдаги баъзи кишилар, Совет Иттифоқи Американинг совет территориясини бузганлигига нисбатан қилаётган бу ҳаракати билан тинч-тотув яшаш сиёсатидан воз кечмоқда деган гапни айтаётирлар. Бу ҳақда Сиз нима дея оласиз?

Н. С. Хрушчев. Аслини олганда қандай ҳаракат тўғрисида гап бораётир. Рус халқи ва бутун Совет Иттифоқининг халқлари меҳмонларни ҳамиша нон—туз билан кутиб оладилар. Президент Эйзенхауэрни ҳам худди шундай кутиб олишга тайёрланган эдик. У халқларимизнинг меҳмонларга кўрсатаётган бутун иззат — ҳурмати билан кутиб олинган бўлур эди. Аммо босқинчини ҳамма жойда халқлар қандай кутиб олишади? Сўйил кўтариб чиқиб кутиб олишади!

Президент Эйзенхауэр бизда азиз меҳмон бўлиб, кутиб олинишини хоҳламаган бўлса керак. Ростини айтсам биз уни меҳмон қилиб кутиб олишни жуда истаган эдик, Америка Қўшма Штатларида давлатнинг юқори мансабларида турган кишиларни меҳмон қилиб кутиб оладиган ва уларга ўзимизнинг бутун меҳмондўстлигимизни кўрсатадиган вақт ахир бир кун келади, деб айтсам, совет кишиларининг фикрини ифодалаган бўламан деб ўйлайман. АҚШда ҳам соғлом ақл-идрок ғолиб бўлиб чиқишига аминман. Бизга сўйил кўтариб келганларнинг ҳаммасини сўйил билан кутиб оламиз. Мана бу сафар ҳам бизнинг учувчимиз Поляков Ватанимиз ичкарисига ёмон мақсад билан бостириб кирган бегона самолётни ўққа тутиб кутиб олди ва самолёт агдарилиб тушди. Совет Иттифоқи чегарасида ҳалол қўриқчи бўлиб турган бундай содиқ фарзандларни табриклаймиз.

Совет Иттифоқининг сиёсати эса бундан буён ҳам шундай бўлиб қола беради: биз бутун дунёда тинчликни таъминламоқ учун, бошқа мамлакатлар билан урушиш эмас, балки савдо-сотиқ қилмоқ учун ва шу тариқа халқлар ўртасидаги муносабатлардан урушни чиқариб ташламоқ учун ҳамма чораларни кўраберамиз.

Ҳамма мамлакатлар халқларининг куч ва ғайратини тинчликни муҳофаза қилишга жипслаштирган тақдирда тинчликни таъминлаб қолиш мумкинлигига ишонамиз. Биз АҚШдан тинчликни ёлвориб сўраб олмоқчи эмасмиз. Биз тинчликни муносиб равишда ўзимиз муҳофаза қилаоламиз, бунинг учун Совет Иттифоқининг жуда забардаст воситалари бор, иқтисодий воситаларгина эмас, шу билан бирга энг замонавий қурол билан қуролланган қуролли кучларимиз ҳам бор. Империалистлар уруш бошлаш керакми ёки керак эмасми деган масалани торозига солаётганларида буларнинг ҳаммасини энди ҳисобдан чиқариб ташлай олмайдилар. Ҳозирги замон шароитида фақат ақлдан озган кишигина уруш бошлаши мумкин, лекин ҳатто ақлдан озган киши ҳам урушда енгиб чиқиш истиқболига эга бўлмай туриб, уруш бошлашни истамайди. Шу нарсани очиқ айтиш керакки, ҳар қандай агрессор, ёки ҳатто агрессив мамлакатлар группаси урушни бошлаб юборишга журъат қиладиган бўлса, улар тинчликни қўриқлаб турган кишилар томонидан тор-мор келтириладилар. **(Ҳамма қарсак чалиб юборади).**

«За рубежом» журнали мухбирининг саволи. Матбуот хабарларига қараганда, бундан ўн икки кун муқаддам мустақил бўлиб қолган Конго Республикасида ғалаёнлар бўлмоқда, Бельгия ҳукумати эса Ғарб давлатларининг илтимосига биноан ва европаликларнинг манфаатларини қўриқлаш баҳонаси билан ҳарбий характердаги чоралар кўрмоқда. Бу масала хусусида Сиз нималарни айтишингиз мумкин?

Н. С. Хрушчев. Конго республикасига қарши кўрилаётган бу чоралар империалистларнинг ҳарбий блоклари ўз моҳияти билан агрессив блоклар эканлигини, улар мустамлакачилик тартибларини сақлаб қолишга интилаётганликларини кўрсатувчи яна бир далилдир. Империалистларнинг ҳарбий блоклари босқинчилик сиёсатини ўтказиш учун тузилган. Шу сабабли Конгога Бельгиядан бошқа давлатлар ҳам ўз қўшинларини юбормоқдалар. Конго халқини қурол кучи билан бостирмоқ учун НАТОнинг ўзи қўшинлар юбормоқда. Бу — босқинчилик сиёсатидир.

Конго халқи мустақиллиги учун курашга кўтарилди. Ҳозир империалистлар Конгода тартибсизлар бўлаётир деган баҳона билан у ерга қўшинлар юбормоқдалар, амалда эса, аксинча, у ерда чинакам тартиб ўрнатилмоқда. Конго халқи чинакам тартиб ўрнатмоқчи, мустамлакачиларни ҳайдаб чиқармоқчи. Конго армиясининг солдатлари бельгиялик офицерларга итоат қилишни истамаётирлар. Шунинг учун ҳам улар жуда тўғри ҳаракат қилмоқдалар, чунки бельгиялик офицерлар мустамлакачиларнинг айнан ўзидир. Империалистлар мустамлакачиларга зўрлаб бўйсундиришни истайдилар.

Лекин бу нарса мустамлакачилар ўз фаҳмларини йўқотиб қўйганликларидан далолат беради, холос. Ахир ҳеч бир ақли расо киши ёнғинни керосин билан ёки бензин билан ўчирмайди-ку, чунки ёнғин алангасига керосин ёки бензин қанча кўп сепилса, бу ёнғин шунчалик зўр куч билан ловиллай бериши ҳар бир кишига равшандир.

Конго халқлари мустамлакачилар асоратига қарши бош кўтардилар ва ғалабага эришдилар. Энди уларни яна аввалги ҳолатга, мустамлака ҳолатига қайтармоқчилар. Империалистлар ҳозир Конгога ўз қўшинларини худди шундай мақсадлар билан юбормоқдалар. Хўш, шундан кейин мустамлака халқларининг кураши тўхтаб қолармиди? Йўқ, аксинча, бу кураш тағин ҳам кўпроқ авж олиб кетади.

Биз ўз эркинлиги ва мустақиллиги учун курашаётган мустамлака халқларига хайрихоҳмиз, уларга ёрдам берамиз.

Қанчалик тўғри эканлигини билмайман, лекин Конго ҳукумати Хавфсизлик кенгашига мурожаат қилди деган хабар бор. Тўғри иш қилибди. Конго халқининг одилона талаби Хавфсизлик Кенгашида хайрихоҳлик билан қабул қилинади деб кутиш қийин гап, албатта. Ҳозир Америка Қўшма Штатлари Хавфсизлик Кенгашини эрксевар халқларни бостириш учун халқларни мустамлака қуллигида ушлаб туриш учун ўзларига қурол қилиб олганликларини халқларга кўрсатмоқ учун бу органни фош қилиб ташлаш керак. Халқлар ўзларига хавф-хатар қаердан келаётганини тушуниб олишлари учун Хавфсизлик Кенгашининг бундай йўлини фош қилиб ташлаш зарур ва фойдали ишдир. Конго республикасининг қонуний ҳуқуқларини бузаётган ва унинг ички ишларига аралашаётган Бельгия ҳукуматининг бундай ҳаракатларига лаънат тамғаси босамиз.

Югославиядаги «Борьба» газетаси мухбирининг саволи.

Ўртоқ Раис халқаро тинчликка таҳдид солаётган кейинги воқеалар — Америка ҳарбий самолёти «РБ-47» СССРнинг осмон чегарасига бостириб кирганлиги, Кубага тааллуқли воқеалар муносабати билан Совет Иттифоқи халқаро тинчликни сақлаб қолиш ва ижтимоий тузуми турлича бўлган давлатлар ўртасида тағин ҳам мустаҳкамроқ тотув яшамоқ учун шароит вужудга келтириш мақсадида Бирлашган Миллатлар Ташкилотида бирор чора тадбирлар кўриш ниятидами?

Н. С. Хрушчев. Сиз бу саволни қандай оҳангда бераётганингизни сезиб турибман, шуни айтмоқчиманки, бу масалалар Бирлашган Миллатлар Ташкилотида, Хавфсизлик Кенгашида қўйилиши керак бўлган масалалардир деган фикрга қўшиламан.

Саволга конкрет жавоб бериб шуни айтаманки, Америка самолёти 1 июлда Совет Иттифоқи ичкарисига бостириб кирганлиги масаласини Бирлашган Миллатлар Ташкилотига қўйиш тўғрисида Совет ҳукумати ҳали қарор қабул қилгани йўқ. Лекин менинг фикримча, бу масалани албатта Хавфсизлик кенгашига қўйиш керак, сўнгра эса Бош Ассамблеяга олиб чиқиш керак. Чунки, 1 майда уриб туширилган самолёт можароси Хавфсизлик Кенгашида муҳокама қилинганида овозларнинг нисбати қандай бўлса, бу сафар ҳам шундай бўлса керак, чунки Хавфсизлик Кенгашининг состави ўзгаргани йўқ. Лекин бу нарса Хавфсизлик Кенгашига бу масалани қўйиш шахтидан бизни қайтармаслиги лозим. Бу билан виждонсиз судьяларнинг обрўйи яна бир марта тўкилади.

Бутун дунёнинг ғазаби кучая берсин, бу ғазаб етилганидан кейин эса тўғри қарор ҳам мияга келади, ана шунда Хавфсизлик Кенгаши тинчликнинг чинакам асбоби бўлиб қоладиган, бутун дунёда тинчлик бўлишининг ғамини ейдиган шароит вужудга келади. Чан Кай-шининг вакили Хавфсизлик Кенгашида ўтирaberар экан, ундан яхшилик кутиб бўлмайди.

Бу масалани Хавфсизлик кенгашига қўйиш билан биз хушёрлик кўрсатамиз, оммани агрессияга қарши курашга сафарбар қиламиз, агрессив сиёсатга бўлган нафратни мустаҳкамлаймиз.

Ўртоқлар, жаноблар! Сизлар овқатланадиган вақт етиб қолди, шу сабабли Сизларни ушлаб туролмайман: борщ совуб қолиши мумкин. **(Шодиёна жонланиш).** Иштаҳангиз жойида бўлсин. Кўришгунча хайр Илтифотларингиз учун ташаккур. **(Ҳамма қарсак чалади).**

ЕТТИ ЙИЛЛИКНИНГ УЛУҒВОР ВАЗИФАЛАРИ МУВАФФАҚИЯТ БИЛАН АМАЛГА ОШИРИЛМОҚДА

СССР халқ хўжалигини ривожлантириш давлат планининг 1960 йилнинг биринчи ярмида бажарилиш якунлари тўғрисида

СССР Министрлар Совети ҳузуридаги Марказий Статистика Бошқармасининг Ахбороти

(Боши учинчи бетда)

IV.

КАПИТАЛ ҚУРИЛИШ

Давлат плани бўйича ажратилган маблағлар ҳисобига сарфланган капитал маблағнинг ҳажми биринчи ярим йилда 113 миллиард сўмни ташкил қилган ва ўтган йилнинг шу давридагига нисбатан 13 процент кўпайди. Капитал маблағлар ҳажми бўйича ярим йиллик план 93 процент, қурилиш-монтаж ишлари бўйича эса 98 процент бажарилди. Бунда хўжалик усулида олиб борилаётган қурилиш ҳисобига қурилиш-монтаж ишлари плани бажарилмай қолди.

Пудратчи ташкилотлар планни 100,4 процент бажардилар ва ўтган йилнинг биринчи ярмидагига нисбатан иш ҳажмини 15 процент оширдилар.

Ўтган йилнинг биринчи ярмидагига нисбатан капитал маблағ кимё саноатида 41 процент, металлургия саноатида 18 процент, нефть ва газ саноатида 8 процент, электростанциялар қурилишида 5 процент, шу жумладан, теплоэлектростанциялар қурилишида 11 процент, машинасозликда 29 процент, бинокорлик материаллари саноати ва қурилиш индустриясида 8 процент, ўрмон, қоғоз ва ёғочсозлик саноатида 10 процент, енгил ва озиқ-овқат саноатида 21 процент, қишлоқ хўжалигида 20 процент, темир йўл транспортида 11 процент кўпайди.

Давлат плани бўйича, иттифоқчи республикаларнинг Министрлар Советларига қарашли корхоналар ва ташкилотлар бўйича ажратилган маблағлар ҳисобига капитал қурилишнинг қанчалик ўсганлиги қуйидаги маълумотлардан кўриниб турибди:

	1960 йил I ярмининг 1959 йил I ярмига нисбатан проценти		1960 йил I ярмининг 1959 йил I ярмига нисбатан проценти
РСФСР	112	Молдавия ССР	124
Украина ССР	111	Латвия ССР	103
Белоруссия ССР	109	Қирғизистон ССР	113
Ўзбекистон ССР	126	Тожикистон ССР	126
Қозоғистон ССР	127	Арманистон ССР	112
Грузия ССР	112	Туркманистон ССР	136
Озарбайжон ССР	111	Эстония ССР	117
Литва ССР	104		

Саноатнинг ҳамма соҳаларида ишлаб чиқариш қувватлари фойдаланишга топширилди, бироқ бир қанча объектларни ишга тушириш ярим йиллик плани бажарилмай қолди.

Қурилиш-монтаж ишлари таннархини камайтириш топшириғи ошириб бажарилди. Ўтган йилнинг биринчи ярмига нисбатан ишлар таннархи 1,4 процент камайди.

Шу билан бир вақтда қурилишда ҳали жиддий камчиликлар бор. Моддий ва пул маблағлари ҳали ҳам энг муҳим ва ишга туширилиши керак бўлган объектларга етарли даражада тўпланмаётир ҳамда капитал маблағларни кўпгина қурилиш ва объектларга сочиб юбориш ҳоллари учрамоқда. Қурилиш машиналари ва механизмларидан ҳали ҳам тўла қувват билан фойдаланилмаётир. Лойиҳалаш ташкилотларида кўпгина тугалланмаган лойиҳа ишлари бор. Бу эса қурилишларни лойиҳа ва сметалар билан ўз вақтида таъминлашга халақит бермоқда.

V.

ИШЧИ ВА ХИЗМАТЧИЛАР СОНИ ҲАМДА МЕҲНАТ УНУМДОРЛИГИ УСИШИ

СССР халқ хўжалигида ишчи ва хизматчиларнинг сони ўтган йил биринчи ярим йилнинг охиридаги миқдорга нисбатан 3 миллион 900 минг киши ортди.

Шу билан бирга саноат, қурилиш, транспорт ва алоқа корхоналарида ишчилар, шунингдек инженер-техник ходимлар ва бошқа мутахассислар сони 1 миллион 350 минг киши кўпайди. Колхозчилар умумий йиғилишларининг қарорига биноан колхозларнинг бир қисми совхозларга айлантирилганлиги муносабати билан совхозларда ва ёрдамчи қишлоқ хўжалик корхоналарида банд бўлган ходимлар сони 1 миллион 700 минг кишига кўпайди. Мактаблар, ўқув юртлари, даволаш ва илмий-текшириш муассасалари ходимларининг сони 550 минг киши, савдо ва уй-жой-коммунал хўжалик ходимларининг сони 300 минг киши миқдорида кўпайди.

Ўтган ярим йилда касаба-техника таълими билим юртлари ва мактабларини қарийб 300 минг ёш малакали ишчи тамомлади ва ишга юборилди. Якка-бригада шогирдлиги тартибида ҳунар ўрганиш ва курсларда ўқиш йўли билан бевосита корхоналарда ва ташкилотларда 4,5 миллион ишчи ва хизматчи ўз малакасини оширди ва янги ҳунар ўрганди.

Саноатда ва қурилишда меҳнат унумдорлигини ошириш плани ортиғи билан бажарилди. Ўтган йилнинг биринчи ярмига нисбатан меҳнат унумдорлиги (бир қанча тармоқларда иш куни қисқартирилган ҳолда) саноатда 6,4 процент ошди. Шу билан бирга давлат саноатининг айрим тармоқларида меҳнат унумдорлиги қуйидагича ортди: қора металлургияда 6 процент, рангли металлургияда 8 процент, кўмир саноатида 6 процент, нефть чиқариш саноатида 12 процент, кимё ва резина саноатида 3 процент, машинасозлик ва металл ишлаб чиқаришда 8 процент, енгил саноатда 6 процент, озиқ-овқат саноатида 4 процент кўпайди. **Қурилишда меҳнат унумдорлиги 9 процент ошди.**

Иттифоқчи республикаларда саноат ва қурилишдаги меҳнат унумдорлиги қанчалик ошганлиги қуйидаги маълумотлардан кўриниб турибди:

	1960 йил I ярмининг 1959 йил I ярмидагига нисбатан проценти		1960 йил I ярмининг 1959 йил I ярмидагига нисбатан проценти
РСФСР	106,4	Молдавия ССР	100
Украина ССР	105,2	Латвия ССР	111
Белоруссия ССР	109	Қирғизистон ССР	106
Ўзбекистон ССР	111	Тожикистон ССР	109
Қозоғистон ССР	108	Арманистон ССР	107
Грузия ССР	105	Туркманистон ССР	105
Озарбайжон ССР	107	Эстония ССР	108
Литва ССР	108		

Ҳамма иттифоқчи республикалар саноатида меҳнат унумдорлигини ошириш плани тўла ва ошириб бажарилди.

VI.

ХАЛҚ ТУРМУШИ МОДДИЙ ФАРОВОНЛИГИНИНГ ВА МАДАНИЙ САВИЯСИНИНГ ЮКСАЛИШИ

Бу йил ишчи ва хизматчиларни қисқартирилган етти ва олти соатлик иш кунига ўтказиш юзасидан Совет Иттифоқи Коммунистик партиясининг XXI съездида қабул қилинган қарорларни амалга ошириш давом эттирилди. **Биринчи ярим йилнинг охиригача ҳаммаси бўлиб 20 миллионга яқин ишчи ва хизматчи қисқартирилган иш кунига ўтказилди.** СССР Олий Советининг бешинчи сессияси (1960 йил май) қабул қилган қонунга мувофиқ 1960 йилда ҳамма ишчи ва хизматчиларни қисқартирилган етти ва олти соатлик иш кунига ўтказиш тугалланиши керак. Ишчи ва хизматчилар уларнинг иш ҳақи камайтирилмаган ҳолда қисқартирилган иш кунига ўтказиладилар, иш ҳақини тартибга солиш тадбирлари амалга оширилаётган тармоқларда эса, ишчи ва хизматчиларнинг иш ҳақи оширилади, кам ҳақ оладиган ходимларнинг иш ҳақи эса анча оширилади.

СССР Олий Советининг бешинчи сессиясида ишчи ва хизматчилар иш ҳақидан солиқ олишни бекор қилиш ҳақида Қонун қабул қилинди. Бу жуда муҳим социал тадбир 1960 йил 1 октябрдан бошлаб амалга оширила бошлайди.

Аҳоли ўтган йиллардаги сингари давлат ҳисобидан нафақалар ҳамда ишчи ва хизматчиларни социал страхование қилиш бўйича бериладиган тўловлар, социал таъминот бўйича пенсиялар, ёлғиз ва кўп болали оналарга тўланадиган нафақалар, ўқувчиларга тўланадиган стипендиялар, текин медицина ёрдами, санаторийларга ва дам олиш уйларига текин ва қулай нархлар билан йўлланмалар олиб турди, текин ўқитиш ва малакани ошириш имкониятларини ҳамда бошқа бир қанча тўловлар ва имтиёзларни олиб турди.

Биринчи ярим йил мобайнида 29 миллиондан ортиқ киши навбатдаги отпускасидан фойдаланди. Бу отпускалар ҳар йили барча ишчи ва хизматчиларга иш ҳақи сақланган ҳолда бериб турилади.

Аҳоли мазкур ҳамма тўловлар ва имтиёзларни 122 миллиард сўмдан кўпроқ миқдорда олди. Бу эса, 1959 йилнинг биринчи ярим йилидагига қараганда 6 миллиард сўм кўпдир.

Давлат ва кооператив савдоси чакана товар оборотининг умумий ҳажми ярим йилда 364,4 миллиард сўмни ташкил қилди (матлубот кооперациясининг озиқ-овқат товарлари билан комиссия асосида савдо қилиши ҳисобга олинмаган ҳолда, бу савдо обороти 3,7 миллиард сўмни ташкил қилди).

Биринчи ярим йилда чакана товар обороти плани 2,6 миллиард сўмлик миқдорда ошириб бажарилди. Ўтган йилнинг биринчи ярмига нисбатан чакана товар обороти таққослама нархларда 9 процент кўпайди.

Қишлоқ жойларида савдони амалга оширадиган матлубот кооперациясининг чакана товар обороти ҳам 9 процент ошди.

Давлат ва кооператив савдоси орқали айрим молларнинг сотилиши қуйидаги тарзда ўзгарди:

	1960 йил I ярмида молларнинг 1959 йил I ярмидагига нисбатан сотилиш проценти
Гўшт, колбасалар ва бошқа гўшт маҳсулотлари	120
Балиқ, селёдка ва бошқа балиқ маҳсулотлари	104
Мол ёғи	108
Ўсимлик мойи	101
Сут ва сут маҳсулотлари	113
Пишлоқ	108
Тухум	104
Қанд-шакар	110
Кондитер моллари	100
Чой	104
Сабзавот	104
Ип газлама	107
Жун газлама	112
Шойи газлама	91
Зиғир поясидан тўқилган газлама	100
Устки ва ички кийим	110
Трикотаж буюмлари	111
Пайпоқлар	106
Чарм пойафзал	107
Мебель	120
Совун	112
Тикув машиналари	110
Рўзғор холодильниклари	118
Кир ювиш машиналари	139
Пилесослар	127
Соатлар	104
Мотоцикл ва мотороллерлар	125
Велосипедлар	116
Радиоприёмниклар	115
Телевизорлар	129
Енгил автомобиллар	121

1959 йилда ва 1960 йилнинг биринчи ярмида халқ истеъмоли товарларидан баъзиларининг чакана нархи бир йилга айлантириб ҳисоблаганда умуман 11 миллиард сўмлик миқдорда арзонлаштирилди. Шойи газлама, молнинг эритилган ёғи, фотоаппарат, соат, велосипед, галантерея товарлари, дори-дармон ва бошқа товарларнинг чакана нархи арзонлаштирилди.

Товар оборотининг ўсганлигига қарамай, аҳолининг халқ истеъмоли товарларининг баъзи бирларига, жумладан газламаларнинг баъзи турлари, мебель, кир ювиш машиналари, пилесослар, рўзғор холодильникларига бўлган талаби ҳали ҳам тўла қондирилмаётир.

Совет Иттифоқининг ташқи савдоси муваффақиятли ривожланмоқда. Биринчи ярим йилда ташқи савдо обороти 20 миллиард сўмни ташкил қилди ва ўтган йилнинг шу давридагига нисбатан 6 процент кўпайди.

Социалистик маданиятни ривожлантириш соҳасида янги муваффақиятлар қўлга киритилди.

Мактабнинг турмуш билан боғланишини мустаҳкамлаш ва халқ маорифи системасини янада ривожлантириш ҳақидаги Қонунга мувофиқ, умумий таълим мактабларини, олий ва ўрта махсус таълимни қайта қуриш ишлари давом эттирилди.

Умумий таълим мактабларида, ишчилар, қишлоқ ёшлари ва катта ёшдагилар мактабида ўқиётган 33,3 миллион кишидан бир миллион киши шу йилнинг кўкламида ўрта мактабни тамомлаб етуклик аттестати олди. Интернат мактабларнинг тармоқлари кенгаймоқда. 1960 йилнинг бошларида 1348 интернат мактаб бўлиб, буларда 400 мингга яқин бола ўқиди.

Бу йил олий ўқув юртлари 350 мингдан ортиқ ёш мутахассис, техникумлар ва бошқа ўрта махсус ўқув юртлари 480 мингдан кўпроқ мутахассисни тайёрлаб чиқаради.

Илмий муассасаларнинг тармоқлари кенгайди. 1960 йилнинг бошида мамлакатда 3548 илмий муассаса, шу жумладан, 1608 илмий-текшириш институти, уларнинг филиаллари ва бўлимлари бор эди. Мамлакатдаги ҳамма илмий ходимларнинг умумий сони 310 минг кишидан иборат бўлиб, булардан 104,5 минг киши фан докторн ва кандидатидир.

Мамлакат киностудиялари ярим йил ичида 52 янги тўла метражли бадиий, хроникал-ҳужжатли ва илмий оммабоп фильмлар ишлаб чиқарди. Киноустановкалар сони тахминан 95 мингта бўлиб, ўтган йилнинг шу давридагига нисбатан 12 мингта ошди. Ярим йилда киносеансларга келган томошабинлар сони 1 миллиард 800 миллион кишини ташкил қилди.

Давлат планида кўзда тутилган маблағлар ҳисобига умумий майдони 17 миллион квадрат метрга яқин уй-жой қурилди ва фойдаланишга топширилди, бу эса ўтган йилнинг биринчи ярмидагига нисбатан 21 процент кўпдир. Бундан ташқари, давлат планидан ташқари марказлаштирилмаган маблағ ҳисобига, шунингдек аҳоли томонидан ўз жамғармалари ва давлат кредити ёрдамида кўнгина миқдорда уй-жой қурилди.

Маориф, фан, маданият, санъат ва соғлиқни сақлаш муассасалари қурилишига капитал маблағ сарфлаш ўтган йилнинг биринчи ярмидагига нисбатан 20 процентдан зиёдроқ кўпайди. Ўтган йилдагига нисбатан 30 процент кўп умумий таълим мактаби қурилди. Бироқ, мактаблар ҳамда бошқа маданият ва соғлиқни сақлаш муассасалари қуриш плани бажарилмай қолди.

Касалхоналар, туғруқхоналар, доимий болалар боғчалари ва яслилари, санаторийлар ва дам олиш уйларининг шохобчалари кенгайди. Даволаш муассасаларининг энг янги медицина аппаратлари, асбоб-ускуналари ва инструментлари билан қуроллантириш даражаси ошди.

Шаҳарлар, посёлкалар ва қишлоқ район марказларини ободонлаштириш, ишлаб турган коммунал корхоналарни — водопровод, канализация, ҳаммом, кирхоналарни кенгайтириш ва янгиларини қуриш юзасидан, трамвай, троллейбус ва автобус қатновини кенгайтириш юзасидан, уй-жой биноларини теплофикация ва газификация қилиш юзасидан ишлар давом эттирилди. 1960 йилнинг биринчи ярмида коммунал қурилишига капитал маблағ сарфлаш ҳажми 20 процент кўпайди.

Меҳнаткашлар моддий фаровонлигининг муттасил ошиши, соғлиқни сақлаш ва медицина хизматининг яхшиланиши натижасида СССР аҳолисининг касал бўлиши ва ўлиши янада камайди. **СССР аҳолиси 1960 йил 1 июлда, дастлабки маълумотларга қараганда, 214 миллион 400 минг кишини ташкил қилади.**

☆

СССР халқ хўжалигини ривожлантириш давлат планининг 1960 йил биринчи ярмидаги бажарилиш якунлари етти йиллик планнинг муваффақиятли бажарилаётганлигидан, экономиканинг янада юксалаётганлигидан, фан ва маданиятнинг ривожланаётганлигидан, совет кишилари фаровонлигининг ошаётганлигидан далолат беради.

СССР МИНИСТРЛАР СОВЕТИ ҲУЗУРИДАГИ МАРКАЗИЙ СТАТИСТИКА БОШҚАРМАСИ.

МУТАХАССИСЛАР МАСЛАҲАТИ

ҒЎЗАНИ ВАКТИДА ЧЕКАНКА ҚИЛИНГ

Чеканка: ғўзада меванинг кўпайишига имкон беради * Шона ва гуллар кам тўкилади * Кўсакларни салмоқдор қилади * Ҳосил эрта етилади ва сифати яхшиланади * Биринчи сорт пахтани кўпайтиради

Июль — пахтадан мўл ҳосил етиштиришда ҳал қилувчи ойдир. Бу ойда ғўза ўсиш даврининг энг масъулиятли фазаси — оммавий равишда гуллаш ва мева тугиш даври бошланади. Бу вақтда ғўза кучли овқатни ва меҳр билан парвариш қилишни талаб этади. Ғўза қатор оралари қанчалик яхши ишланса, унда мева шунчалик кўпаяди ва тўла сақланиб қолишига имконият туғилади.

Ғўзани вақтида чеканка қилиш — пахтадан мўл ҳосил етиштиришда асосий шартлардан биридир. Ғўзани юксак агротехника қоидалари асосида чеканка қилиш, бу тадбирни айниқса эрта озиқлантирилган майдонларда ўтказиш — ғўзада мевани кўпайтириш, шона ва гулларнинг кам тўкилишига эришиш, кўсакларни салмоқдор қилиш, ҳосилнинг етилишини тезлаштириш демакдир. Шу билан бирга чеканка ҳосилнинг сифатини яхшилайди, чеканка қилинган ерларда биринчи сорт пахта кўпроқ бўлади.

Ғўзани чеканка қилиш ердаги озуқа моддаларининг илдизларга бир текисда тақсимланишига имкон беради. Учи чилпиб ташланган ғўза озуқа моддаларидан яхши баҳра олади. Натижада ўсимлик организми бақувват бўлиб ўсади ва ҳосилдор бўлади. Ғўза ўсишдан орқада қолаётган бу йилги шароитда чеканканинг фойдаси айниқса катта.

Илғор тажрибалар ва фан ютуқлари шуни кўрсатдики, чигит экиш ва қайта экиш нормал агротехника муддатларида ўтказилган ерлардаги ҳар бир туп ғўзада 14—15 тадан ҳосил шохи пайдо бўлганда, чеканка қилиш фойдалидир. Чигит қайта экилмаган ерлардаги ғўзанинг бундай фазаси республикамизнинг кўпчилик колхоз ва совхозларида июль ойининг иккинчи ўн кунлиги даврида ўтади. Шунинг учун бундай майдонларда ғўзани тахминан 15 июлдан чеканка қила бошлаш ва уни 1 августдан кечиктирмасдан тугаллаш зарур. Агар бундай майдонлардаги ғўзада ҳосил шохлари етарли бўлмаса, уни чеканка қилишнинг ҳожати йўқ.

Чигит қайта экилган, ғўза ривожланишдан орқада қолаётган ерларда уни иккинчи навбатда чеканка қилиш, яъни июлнинг охирларида ва августнинг бошларида чилпиш керак. Бу даврда асосий майдонларда чеканкани такрор ўтказиш лозим. Шуни унутмаслик керакки, етарли ривожланмаганлиги сабабли чилпилмаган майдонлардаги ғўза такрор чеканка қилинади.

«5904-И» типидаги ингичка толали совет сорти экилган ерлардаги ғўзани кейинроқ, яъни 5—10 август ўрталарида чеканка қилиш ва уни 4—6 кун ичида тугаллаш тавсия этилади.

Ғўза чеканкасини юқорида кўрсатиб ўтилган энг яхши муддатларда ўтказиш айниқса яхши натижа беради. Совет сорти экилган ҳамма майдонларда чеканкани 5 августдан кечиктирмасдан тугаллаш керак. Чеканкани бу муддатдан кечиктириб ўтказишнинг фойдаси йўқ.

Баъзи колхоз ва совхозларда чигитни қайта экиш кечиктириб ўтказилганлиги натижасида ғўза ривожланишдан анча орқада қолмоқда. Бундай участкаларда, агар совет сорти экилган бўлиб, 5 августгача ҳар бир туп ғўзада 12—13 тадан ҳосил шохи бўлмаса, уни умуман чеканка қилишнинг зарурати қолмайди.

Бу йил республика колхоз ва совхозлари культиваторга мосланган ва ғўзани чеканка қиладиган «ЧВХ-4» маркали машина оладилар. Бу машиналардан тўла ва унумли фойдаланиш шарт. Ҳар бир машина билан камида 120—150 гектардан ердаги ғўзани чеканка қилиш зарур. Машина билан чеканка қилиш учун энг яхши, тез ривожланаётган майдонлардаги ғўзани ажратиш лозим. Ғўза чеканкасини уни культивация қилиш билан маҳкам боғлаб олиб бориш талаб этилади.

Ғўзани қўлда чеканка қилганда унинг бош пояси учидаги ўсиш шохини чилпиш билан бирга эркак шохини ҳам юлиб ташлаш керак. Бош поя учидаги ўсиш шохини ва эркак шохларини чилпиганда, ҳосилнинг қирқилиб кетишига ва меваларнинг зарарланишига йўл қўймаслик лозим. Акс ҳолда ҳосили камайиб кетади. Ғўзани чеканка қилишга эрта киришилаётган бу йилги шароитда чилпишни тўғри ўтказиш айниқса муҳимдир.

Чеканканинг юксак агротехника қоидалари асосида ўтказилишига эришиш учун ҳар бир колхоз ва совхозда тракторчиларни чеканка агротехникаси билан яхши таништириш, қўлда чилпиш учун колхозчиларни ва совхоз ишчиларини етарли миқдорда ажратиш зарур. Шунингдек, колхозчиларни, совхоз ишчиларини, тракторчиларни ўргатиш учун чеканка агротехникасини яхши биладиган тажрибали кишиларни танлаш керак.

Ўтган йиллари баъзи колхоз, совхоз ва бригадаларда ғўза чеканка қилиб бўлингандан кейин унинг қатор ораларини ишлаш тўхтатиб қўйилди. Биз буни мутлақо қоралаймиз. Чеканкадан кейин ғўза қатор ораларини ишлаш тўхтатиб қўйилса, мевалар тўкилиб кетади, натижада ҳосил камаяди. **Чеканка — ғўза парваришининг якунловчи даври эмас, балки агротехника комплексининг бир қисмидир. Шунинг учун ҳам чеканкани бошқа агротехника тадбирларининг ўрнини босади, деб тушуниш ярамайди.** Масалан, чеканка ғўзани узунасига ва кўндалангига ишлашнинг, ниҳол туплари яқинидаги бегона ўтларни ўташнинг, суғоришнинг ўрнини ҳеч қачон босолмайди. Зараркунандаларга қарши курашни бир минут ҳам бўшаштирмаслик керак.

Колхоз ва совхозларнинг раҳбарлари, мутахассислари ғўзани чеканка қилиш даври учун график тузиб чиқишлари, ҳар бир далада ғўзанинг аҳволини ҳисобга олганлари ҳолда чеканкани қачон бошлаш ва қачон тамомлаш зарурлигини, суғориш, ундан кейин ғўза қатор ораларини ишлаш ва бошқа агротехника тадбирларини графикда кўрсатишлари шарт.

Ерда нам қанча етарли бўлса, чеканканинг афзаллиги шунчалик ошади. Шунинг учун ҳам чеканка қилишдан олдин ерда намнинг етарли бўлишига эришиш, нам кам бўлса, чеканкадан олдин бундай майдонлардаги ғўзани албатта суғориш керак.

Шуни ҳам айтиш керакки, бир қатор колхоз ва совхозларда ғўзани суғоришга етарли эътибор берилмаяпти. Ана шундай майдонларда ғўза сўлиб қолади. Бу эса ҳосилга катта зарар етказади. Суғоришни ўз вақтида ўтказиш учун бу ишга раҳбарликни кескин равишда яхшилаш зарур. Сувчилар сонини кўпайтириш, сувдан тўла фойдаланиш, суғоришнинг кеча-кундуз сифатли ўтказилишини таъминлаш зарур.

Ғўзани ўз вақтида чеканка қилишни бошқа агротехника ва ташкилий тадбирлар билан маҳкам боғлаб олиб бориш зарур. Бу эса ғўзанинг тез ривожланишини таъминлайди, она-Ватанга уч миллион бир юз етмиш минг тонна «оқ олтин» етказиб бериш юзасидан олинган социалистик мажбуриятимизнинг шараф билан бажарилишини таъминлайдиган даражада ҳосил етиштириш имкониятини беради.

БИР ГРУППА МУТАХАССИСЛАР.

СССР ОЛИЙ СОВЕТИ ПРЕЗИДИУМИНИНГ ФАРМОНИ

ЎЗБЕКИСТОН ССРДА ЯШОВЧИ КЎП БОЛАЛИ ОНАЛАРГА „ҚАҲРАМОН ОНА“ ДЕГАН ФАХРИЙ УНВОН БЕРИШ ТЎҒРИСИДА*)

36. **Ниёзова** Хадичага — Косон районидаги Косон посёлкасидан, уй-рўзғор ишлари билан шуғулланувчи.

37. **Ражабова** Турдига — Шеробод районидаги «Коммунизм» колхозининг аъзоси.

38. **Расулева** Фотимага — Денов районидаги Андижон қишлоғидан, уй-рўзғор ишлари билан шуғулланувчи.

39. **Ризвонова** Норга — Бешкент районидаги Бешкент қишлоғидан, уй-рўзғор ишлари билан шуғулланувчи.

40 **Рўзиева** Маъқулга — Яккабоғ районидаги Охунбобоев номли колхознинг аъзоси.

41. **Сафарова** Хайитга — Шўрчи районидаги К. Маркс номли колхознинг аъзоси.

42. **Халилова** Нарзига — Чироқчи районидаги Ленин номли колхознинг аъзоси.

43. **Хўжаматова** Ойимжонга — Косон районидаги «Косон» совхозининг ишчиси.

44. **Хушманова** Навотга — Ғузор районидаги Ғузор қишлоғидан, уй-рўзғор ишлари билан шуғулланувчи.

45. **Шоймова** Иқболга — Жарқўрғон районидаги Сурхон посёлкасидан, уй-рўзғор ишлари билан шуғулланувчи.

46. **Шомураева** Улданга — Жарқўрғон районидаги Сурхон посёлкасидан, уй-рўзғор ишлари билан шуғулланувчи.

47. **Шерназарова** Турсунга — Ангор районидаги Толлимарон посёлкасидан, уй-рўзғор ишлари билан шуғулланувчи.

48. **Шерова** Хадичага — Шаҳрисабз районидаги Куйбишев номли колхознинг аъзоси.

ТОШКЕНТ ОБЛАСТИДАН

49. **Абдуллаева** Ойимсорага — Тошкент шаҳридан, уй-рўзғор ишлари билан шуғулланувчи.

50. **Одилова** Хосиятга — Орджоникидзе районидаги Киров номли колхознинг аъзоси.

51. **Акимбоева** Санталатга — Орджоникидзе районидаги Чинобод қишлоғидан, уй-рўзғор ишлари билан шуғулланувчи.

52. **Оқмирзаева** Холияга — Гулистон районидаги Красноармейское қишлоғидан, уй-рўзғор ишлари билан шуғулланувчи.

53. **Алиева** Роҳатга — Олмалиқ шаҳридан, уй-рўзғор ишлари билан шуғулланувчи.

54. **Олимова** Кимёга — Тошкент шаҳридан, уй-рўзғор ишлари билан шуғулланувчи.

55. **Аллаева** Маҳкамга— Гулистон районидаги Крестьянское қишлоғидан, уй-рўзғор ишлари билан шуғулланувчи.

56. **Аметчаева** Ремзияга — Сирдарё районидаги «Ўзбекистон» колхозининг аъзоси.

57. **Анварова** Умиржонга — Орджоникидзе районидаги Дўрман қишлоғидан, уй-рўзғор ишлари билан шуғулланувчи.

58. **Отабоева** Ойшахонга — Тошкент шаҳридан, уй-рўзғор ишлари билан шуғулланувчи.

59. **Ғуломова** Наимага — Орджоникидзе районидаги «Партия XVIII съезди» колхозининг аъзоси.

60. **Дадабоева** Ҳикоятга — Тошкент шаҳридан, уй-рўзғор ишлари билан шуғулланувчи.

61. **Жабборова** Камолга — Тошкент шаҳридан, уй-рўзғор ишлари билан шуғулланувчи.

62. **Жалилова** Каримага — Орджоникидзе районидаги Ленин номли колхознинг аъзоси.

63. **Жалилова** Попикка — Юқори Чирчиқ районидаги «Гулистон» колхозининг аъзоси.

64. **Каримова** Хукайга — Тошкент шаҳридан, уй-рўзғор ишлари билан шуғулланувчи.

65. **Ким** Татьянага — Юқори Чирчиқ районидаги Янгибозор қишлоғидан, уй-рўзғор ишлари билан шуғулланувчи.

66. **Қўчқарова** Ойнисога — Орджоникидзе районидаги Михайловское қишлоғидан, уй-рўзғор ишлари билан шуғулланувчи.

(ДАВОМИ БОР).

*) Боши газетанинг 30 июнь ва 1 июль сонларида.

ЕТТИ ЙИЛЛИКНИНГ УЛУҒВОР ВАЗИФАЛАРИ МУВАФФАҚИЯТ БИЛАН АМАЛГА ОШИРИЛМОҚДА

СССР халқ хўжалигини ривожлантириш давлат планининг 1960 йилнинг биринчи ярмида бажарилиш якунлари тўғрисида

СССР Министрлар Совети ҳузуридаги Марказий Статистика Бошқармасининг Ахбороти

Совет Иттифоқининг меҳнаткашлари КПСС XXI съезди қабул қилган етти йиллик планнинг улуғвор программасини амалга ошира бориб, 1960 йилнинг ўтган ярмида халқ хўжалигининг ҳамма тармоқларини ривожлантиришда ҳамда моддий фаровонлик ва маданий савияни янада оширишда янги муваффақиятларга эришдилар.

I.

САНОАТ

Саноат корхоналарининг ходимлари КПСС Марказий Комитети июль Пленумини муносиб кутиб олишга тайёргарлик кўриб, планни муддатидан илгари бажариш, энг янги техникани жорий қилиш ва меҳнат унумдорлигини ошириш юзасидан оширилган социалистик мажбуриятлар қабул қилдилар. Саноатда коммунистик меҳнат бригадалари ва корхоналари номини олиш учун мусобақа кенгаймоқда.

Саноат ходимлари саноат ишлаб чиқаришининг умумий ҳажми бўйича ҳамда пўлат, қора металл прокати ишлаб чиқариш, темир рудаси қазиб чиқариш, рангли металл, машинасозлик маҳсулотларининг кўпгина турлари, электр қуввати ишлаб чиқариш, нефть, кўмир чиқариш, минерал ўғит, олтингугурт кислотаси, кальцийлаштирилган сода, синтетик смола ва пластик масса, сунъий ва синтетик тола, автомобиль покришкаси, газламалар, ички ва устки трикотаж, пайпоқ, чарм пойафзал, гўшт, колбаса, консерва ва маҳсулотларнинг бошқа турларини ишлаб чиқариш бўйича биринчи ярим йиллик планни муддатидан илгари бажардилар.

Саноат ишлаб чиқаришининг умумий ҳажми бўйича биринчи ярим йиллик план 104 процент бажарилди, бунда саноат ишлаб чиқариши умуман 1960 йилги планда кўзда тутилганидан анча тез суръатлар билан ривожланди. Саноат ишлаб чиқаришининг ҳажми ўтган йилнинг биринчи ярмига нисбатан 10 процентдан зиёдроқ ёки деярли 70 миллиард сўм миқдорида кўпайди.

Барча иттифоқчи республикалар ялпи маҳсулот ишлаб чиқариш планини ва маҳсулотнинг энг муҳим турларидан кўпчилигини ишлаб чиқариш ярим йиллик планини ошириб бажардилар. Планни 99,6 процент бажарган Актюбинск Халқ хўжалиги кенгашидан бошқа ҳамма халқ хўжалиги кенгашлари планни ошириб бажардилар. Иттифоқчи республикалар бўйича саноат ишлаб чиқаришининг ҳажми қуйидаги миқдорда кўпайди:

	1960 йил I ярим йилликда ялпи маҳсулот ишлаб чиқариш плани бажарилишининг проценти	1960 йил I ярмининг 1959 йил I ярмига нисбатан проценти
РСФСР	104	110
Украина ССР	103	109
Белоруссия ССР	105	114
Ўзбекистон ССР	106	115
Қозоғистон ССР	104	114
Грузия ССР	105	110
Озарбайжон ССР	103	112
Литва ССР	106	116
Молдавия ССР	105	108
Латвия ССР	106	117
Қирғизистон ССР	102	113
Тожикистон ССР	104	114
Арманистон ССР	104	114
Туркманистон ССР	102	108
Эстония ССР	104	112

Давлат саноатининг айрим тармоқларида ялпи маҳсулотнинг ўсиши қуйидагича бўлди:

	1960 йил I ярмининг 1959 йил I ярмига нисбатан проценти
Қора ва рангли металлургия	110
Ёқилғи ва энергетика саноати	109
Машинасозлик ва металл ишлаш	117
Кимё ва резина саноати	111
Бинокорлик материаллари саноати	118
Ўрмон, қоғоз ва ёғочсозлик саноати	107
Енгил саноат	109
Озиқ-овқат саноати	105

Ўтган ярим йилда қора металл ишлаб чиқаришнинг ўсиш суръати халқ хўжалигини ривожлантириш етти йиллик планида кўзда тутилган ўртача йиллик ўсиш суръатидан ортиқ бўлди. Биринчи ярим йилда темир руда қазиб чиқариш чўян эритишнинг ўсиш суръатига қараганда жадалроқ суръат билан ўсди.

Ўтган йилнинг биринчи ярмига нисбатан **ёқилғининг тежамли турлари — нефть ва газнинг умумий ёқилғи қазиб чиқаришдаги ҳиссаси ошди.**

Кимё саноати маҳсулотларининг муҳим турларини ишлаб чиқариш кўпайди. Масалан, синтетик смола ва пластик масса ишлаб чиқариш 1960 йилнинг биринчи ярмида 1959 йилнинг биринчи ярмига нисбатан 11 процент, шу жумладан асосан қувурлар тайёрлашга, кабель саноатида эса симлар устини ўрашга ишлатиладиган полиэтилен ишлаб чиқариш 66 процент; фанера ва мебель ишлаб чиқаришида фойдаланиладиган карбамид смола ишлаб чиқариш 56 процент, машинасозлик учун, электроустановкалари буюмлари ҳамда маданий-маиший товарлар тайёрлаш учун ишлатиладиган пресспорошок ва аминопласт ишлаб чиқариш 20 процент, машинасозлик учун, овоз ва иссиқлик ўтказмайдиган материаллар ҳамда маданий-маиший товарлар ишлаб чиқариш учун керакли бўлган полистирол ва стирол сополимерлари ишлаб чиқариш 23 процент, озиқ-овқатга ишлатилмайдиган хомашёдан этил спирти ишлаб чиқариш 14 процент, шу жумладан синтетик спирт чиқариш 20 процент кўпайди. Пластик масса ва синтетик смоладан фойдаланган ҳолда тайёрланадиган ҳамда қурилиш эҳтиёжлари учун керакли бўлган материаллар ишлаб чиқариш, шунингдек сунъий ва синтетик толадан фойдаланган ҳолда газлама ва трикотаж буюмлар ишлаб чиқариш анча ошди. Синтетик аммиак, каучук, кальцийлаштирилган сода ва бошқа химикатлар ишлаб чиқариш кўпайди.

1960 йилнинг биринчи ярмида машинасозлик ва металл ишлаш саноат ишлаб чиқариши умумий ҳажмининг ўсишидан жадалроқ суръатлар билан ривожланди, бунда кимё саноати учун приборлар, асбоб-ускуналар ва аппаратлар, нефть аппаратлари, магистрал тепловозлар, экскаваторлар ишлаб чиқариш юксак суръатлар билан ривожланди.

1960 йилнинг биринчи ярмида саноат маҳсулоти асосий турларининг қанча ишлаб чиқарилганлиги қуйидаги маълумотлардан кўриниб турибди:

	1960 йил I ярмида ишлаб чиқарилди	1960 йил I ярмининг 1959 йил I ярмига нисбатан проценти
Чўян	22,9 миллион тонна	109
Пўлат	32,0 миллион тонна	109
Прокат	25,2 миллион тонна	109
Пўлат трубалар	2,8 миллион тонна	111
Темир рудаси	51,7 миллион тонна	112
Кокс	27,7 миллион тонна	105
Нефть	70,7 миллион тонна	115
Газ	22,5 миллиард кубометр	129
Кўмир	257 миллион тонна	102
Шу жумладан кокслаш учун кўмир	54 миллион тонна	109
Сланец	6,9 миллион тонна	103
Электр қуввати	142 миллиард киловатт-соат	111
Минерал ўғитлар	6,8 миллион тонна	107
Олтингугурт кислотаси	2,7 миллион тонна	107
Сунъий ва синтетик тола	99,6 минг тонна	113
Автомобиль покришкалари	8,4 миллион дона	110
Турбиналар	4,5 миллион киловатт	115
Турбиналар учун генераторлар	3,6 миллион киловатт	117
Йирик электр машиналар	3,9 минг дона	119
Ўзгарувчан токли электр двигателлари	9,5 миллион киловатт	111
Электровакуум асбоблар	63,0 миллион дона	104
Металл қирқиш станоклари	75,1 минг дона	103
Темирчилик-пресс машиналари	14,8 минг дона	106
Приборлар	5,2 миллиард сўмлик	119
Металлургия ускуналари	109 минг тонна	103
Нефть аппаратлари	46 минг тонна	120
Кимё ускуналари	1039 миллион сўмлик	154
Тўқув станоклари	8,4 минг дона	104
Магистрал тепловозлар	623 дона	140
Магистрал электровозлар	208 дона	101
Юк ташийдиган магистрал вагонлар	18,6 минг дона	94
Пассажирлар ташийдиган магистрал вагонлар	692 дона	80
Троллейбуслар	285 дона	100,7
автомобиллар	257 минг дона	106
шу жумладан: юк автомобиллари ва автобуслар	189 минг дона	105
Енгил автомобиллар	68 минг дона	110
Шарикли ва роликли подшипниклар	181 миллион дона	106
Тракторлар (физик единица)	119 минг дона	113
Трактор плуглари	81,0 минг дона	94
Трактор сеялкалари:		
осма сеялкалар	36,7 минг дона	166
прицепли сеялкалар	22,4 минг дона	36
Ўзиюрар дон комбайнлари	28,1 минг дона	107
Трактор косилкалари:		
осма косилкалар	21,4 минг дона	111
прицепли косилкалар	22,1 минг дона	99
Дон тозалаш машиналари	8,3 минг дона	127
Экскаваторлар	5,7 минг дона	119
Автогрейдерлар	1,5 минг дона	105
Ташиб олинган қурилишбоп ёғоч (колхозлар ташиб олган ёғоч бу ҳисобга кирмайди)	134 миллион кубометр	102
Қоғоз	1185 минг тонна	103
Цемент	21,7 миллион тонна	117
Йиғма темир-бетон конструкциялар ва деталлар	15 миллион кубометр	124
Ғишт (колхозлар ишлаб чиқарган ғишт бу ҳисобга кирмайди)	15 миллиард дона	109
Шифер	1432 миллион шартли плитка	110
Томга ёпиладиган юмшоқ материал	367 миллион квадрат метр	107
Дераза ойнаси	69,7 миллион квадрат метр	106
Стандарт уйлар ҳамда деворлари маҳаллий бинокорлик материалларидан ясаладиган стандарт ва типовой уйлар учун керакли деталларнинг комплектлари	6,1 миллион квадрат метр	121
Ип газлама	2447 миллион квадрат метр	109
Жун газлама	216 миллион квадрат метр	108
Зиғирпоя толасидан тўқилган газлама	264 миллион квадрат метр	111
Шойи газлама	339 миллион квадрат метр	97
Пайпоқлар	488 миллион жуфт	107
Ички трикотаж	232 миллион дона	109
Устки трикотаж	54,8 миллион дона	108
Чарм пойафзал	210 миллион жуфт	110
Кигиз пойафзал	15,8 миллион жуфт	102
Соатларнинг ҳамма турлари	12,8 миллион дона	98
Фотоаппаратлар	874 минг дона	108
Радиоприёмниклар	2,1 миллион дона	104
Телевизорлар	796 минг дона	136
Рўзғор холодильниклари	256 минг дона	119
Кир ювадиган рўзғорбоп машиналар	453 минг дона	136
Рўзғорбоп тикув машиналари	1,5 миллион дона	107
Мотоцикл ва мотороллерлар	269 минг дона	113
Велосипедлар	1,4 миллион дона	79
Пианино ва рояллар	41,7 минг дона	113
Мебель	5,4 миллиард сўмлик	120
Металл кроватлар	6,5 миллион дона	99
Гўшт (колхозлар ва аҳолининг уйида сўйилган гўшт бу ҳисобга кирмайди)	1,4 миллион тонна	117
Колбаса	619 минг тонна	117
Балиқ	1,9 миллион тонна	126
Мол ёғи ва қаймоғи олинмаган сутдан тайёрланган маҳсулот сутга айлантириб ҳисоблаганда (колхозлар ва аҳолининг уйида тайёрланган сут маҳсулоти бу ҳисобга кирмайди)	11 миллион тонна	100.2
Консервалар (Халқ хўжалиги кенгашлари ва маҳаллий Советлар саноати бўйича)	1,2 миллиард шартли банка	104
Чой	32 минг тонна	104
Совун	776 минг тонна	102

Оғир саноат маҳсулотлари ишлаб чиқариш анча кўпайди. Ўтган йилнинг биринчи ярмига нисбатан чўян 1,9 миллион тонна, пўлат 2,7 миллион тонна, прокат 2,2 миллион тонна, темир руда 5,4 миллион тонна, пўлат трубалар 284 минг тонна, нефть 9 миллион тонна, газ 5 миллиард кубометр, кўмир 5,4 миллион тонна, шу жумладан коксланадиган кўмир 4,7 миллион тонна; электр қуввати 15 миллиард киловатт-соат, минерал ўғит 452 минг тонна, металл қирқувчи станоклар 2,2 минг дона, кимё ускуналари 364 миллион сўмлик, цемент 3,1 миллион тонна, йиғма темир-бетон конструкциялар ва деталлар 2,9 миллион кубометр кўп ишлаб чиқарилди. Алюминий, мис, қўрғошин, рух, магний ва магнийли қотишма, никель, титан, кобальт ишлаб чиқариш кўпайди.

Халқ истеъмоли моллари ишлаб чиқариш ҳам анча кўпайди: масалан, газлама ишлаб чиқариш 243 миллион квадрат метр, ички ва устки трикотаж 23 миллион дона, чарм пойафзал 19 миллион жуфт, мебель деярли 900 миллион сўмлик кўпайди.

План умуман муваффақиятли бажарилган бўлса ҳам, бирқанча саноат корхоналари ишида жиддий камчиликлар бўлди. Айрим корхоналар ялпи маҳсулот бўйича, маҳсулотнинг айрим турларини ишлаб чиқариш бўйича ва сифат кўрсаткичлари бўйича планни бажармади. Баъзи корхоналар ҳали ҳам сифати паст маҳсулот ишлаб чиқармоқдалар. Ишлаб чиқариш анча ўсгани ҳолда газ чиқариш, турбиналар учун генераторлар, нефть аппаратлари, экскаваторлар, стандарт уйлар ҳамда стандарт ва типовой уйлар учун детал комплектлари, рўзғор холодильниклари ва кир ювиш машиналари ишлаб чиқариш ярим йиллик плани тўла бажарилмади.

Саноат корхоналари илмий текшириш институтлари ва лойиҳа-конструкторлик ташкилотлари билан биргаликда машиналар, механизмлар, аппаратлар ва приборларнинг янги типларини яратдилар ва ишлаб чиқариш учун ўзлаштирдилар ҳамда эскириб қолган конструкцияларни мукаммалроқ конструкциялар билан алмаштирдилар.

Саноатнинг ҳамма тармоқларида ишлаб чиқариш-технология ускуналари модернизация қилинди. Халқ хўжалиги кенгашларининг машинасозлик корхоналарида биринчи ярим йилликда металл қирқувчи, темирчилик-пресслаш, қуюв, ёғоч ишлаш станоклари ҳамда бошқа технологик ускуналаридан 30 минтга яқини модернизация қилинди.

Шу билан бир вақтда бир қанча халқ хўжалиги кенгашлари, корхоналар, илмий текшириш институтлари ва конструкторлик ташкилотлари янги ускуналар, приборлар ва материалларни ишлаб чиқиш, тайёрлаш ва кўплаб ишлаб чиқаришни ўзлаштириш юзасидан, ишлаб чиқариш процессларига комплекс механизация ва автоматизацияни жорий қилиш ҳамда прогрессив технология процессларини ишлаб чиқаришга жорий қилиш юзасидан планларни бажармадилар.

Халқ хўжалигининг ҳамма тармоқларида янги техникани кенг жорий қилиш биринчи ярим йилликда 2 миллиондан кўпроқ таклиф киритган ихтирочилар ва рационализаторларнинг актив иштироки билан амалга оширилди. Халқ хўжалигида 1.3 миллион ихтиро ва рационализаторлик таклифи жорий қилинди. Бу эса, бир йилга ҳисоблаганда 6.5 миллиард сўмдан кўпроқ маблағни тежаш имконини беради.

Саноат маҳсулоти таннархини камайтириш плани ошириб бажарилди. Ярим йил ичида бутун саноат маҳсулоти таннархини камайтириш туфайли пландан ташқари 2 миллиард сўмдан кўпроқ маблағ тежаб қолинди.

Бироқ, кўпгина саноат корхоналари маҳсулот таннархини камайтириш юзасидан улар учун белгиланган топшириқларни бажармадилар, шунингдек бракдан ҳамда ишлаб чиқаришга оид бўлмаган ҳаражатлардан кўпгина зарар кўрдилар.

Саноат рентабеллиги янада ошди — ўтган йилнинг биринчи ярим йиллигига нисбатан олинган фойда суммаси деярли 17 процент кўпайди.

II.

ҚИШЛОҚ ХЎЖАЛИГИ

Қишлоқ хўжалик ходимлари кўкламги экишни муваффақиятли ўтказдилар. Кўкламги экиш плани ошириб бажарилди.

Колхоз ва совхозлар 142 миллион гектардан кўпроқ ерга баҳорги экин экдилар, давлат ёрдамчи қишлоқ хўжалик корхоналари ҳамда колхозчилар, ишчилар ва хизматчиларнинг томорқалари қўшиб ҳисобланганда ҳаммаси бўлиб, 153 миллион гектар ерга экин экилди.

Ўтган йилдагига нисбатан баҳорги буғдой 3 миллион 300 минг гектар, дон, силос кўк озуқа учун маккажўхори 5 миллион 700 минг гектар, крупа экинлари (тариқ ва гречиха) 1 миллион 600 минг гектар, дуккакли экинлар 480 минг гектар, қанд лавлаги 330 минг гектар, кунгабоқар 360 минг гектар, чигит 20 минг гектар кўп ерга экилди, шунингдек тола берувчи зиғир ва сабзавот ҳам кўпроқ экилди.

Қиш фаслида мамлакатнинг жанубий ва марказий районларида кузги экинлар учун ноқулай шароит вужудга келди. Шу сабабли колхоз ва совхозлар бу йилнинг кўкламида 8 миллион гектар кузги экин экилган ерга қайтадан экдилар. Колхоз ва совхозлар нобуд бўлган кузги экинларни қайта экишни ҳисобга олмаганда 1959 йилга нисбатан 5 миллион 700 минг гектар кўпроқ ерга баҳори экин экдилар.

Маккажўхори ва кунгабоқар экинларининг 90 процентдан ошиғи, чигитнинг учдан икки қисми ва картошка экинларининг ярми колхоз ва совхозларда квадрат-уялаб жойлаштирилди. Шу йилнинг баҳорида ҳар бир уяга муайян миқдорда чигит экилгани ҳолда чигитни квадрат-уялаб экиш прогрессив усули қўлланила бошланди.

Ҳамма қишлоқ хўжалик экинлари майдони (кузги ва баҳорги) ўтган йили 196,3 миллион гектар бўлган бўлса, 1960 йил ҳосили учун 202,9 миллион гектарни ташкил қилди.

Кўпчилик районларда об-ҳаво шароити қишлоқ хўжалик экинларининг ривожланишига қулай келди, шу сабабли бу йил яхши ҳосил олиш кутилади.

Колхоз ва совхозларда маҳсулдор чорва молларининг сони қуйидаги тарзда ўзгарди:

	Колхоз ва совхозларда 1960 йил 1 июлда жамоат чорвасининг сони: миллион бош	1959 йил 1 июлга нисбатан процент
Қорамол	57,3	112
шу жумладан сигирлар	17,3	113
Чўчқалар	45.1	111
Қўйлар	122,9	98

1959 йил 1 июлга нисбатан **колхоз ва совхозларда қорамоллар сони 6,3 миллион бош, шу жумладан, сигирлар сони 2 миллион бош кўпайди; чўчқалар сони 4,5 миллион бош кўпайди.**

Бир қанча районларда қишловнинг ноқулай келиши муносабати билан қўйларнинг нобуд бўлиши бирмунча кўпайди, шунингдек камроқ қўзи олинди, бунинг натижасида қўйлар сони бироз камайди.

Колхоз ва совхозларда паррандалар сони 8 процент ошди.

Чорва ва парранда сонининг кўпайиши билан бир вақтда колхоз ва совхозлар бу йилнинг биринчи ярмида 1959 йилнинг биринчи ярмидагига нисбатан гўшт етиштиришни 19 процент оширдилар.

Давлат 430 минг тонна (чорванинг тирик вазнида) гўшт харид қилди. Бу эса, ўтган йилнинг биринчи ярим йилидагидан 17 процент ва 1953 йилда шу даврда тайёрланган ва харид қилинганидан 3,4 баравар кўпдир.

Кўкламнинг чўзилиб кетиши ва совуқ келиши муносабати билан озуқа соҳасида вужудга келган қийинчиликларга қарамай, колхоз ва совхозларда сут етиштириш ҳамда давлатнинг сут харид қилиши ўтган ярим йил ичида аввалги йил даражасида қолди. Апрель ва май ойлари ноқулай келди, биринчи кварталда ва июнь ойида эса, сут етиштириш ва харид қилиш ўтган йилдагига нисбатан ошди.

Шу билан бир вақтда РСФСРнинг кўпгина областларидаги, шунингдек Литва, Латвия, Эстония, Белоруссия ва бошқа иттифоқчи республикалардаги кузда кўпроқ озуқа тайёрлаб қўйган колхоз ва совхозлар умуман ярим йилликда сут етиштириш ва давлатга сотишни анча кўпайтирдилар.

4 миллиард 860 миллион дона, яъни 1959 йилнинг биринчи ярмидагига нисбатан 528 миллион дона ёки 12 процент кўп тухум харид қилинди. Ўтган ярим йил ичида бутун 1953 йилда тайёрланганидан ва харид қилинганидан 1,9 баравар кўп тухум харид қилинди.

Колхоз ва совхозлар моддий техника базасининг янада мустаҳкамланиши давом этди. 1960 йилнинг биринчи ярмида қишлоқ хўжалигига 136 минг трактор (15 от кучига айлантириб ҳисоблаганда), 32 минг юк автомобили, 24 минг ўзиюрар дон комбайни, 22 минг жатка, 74 минг трактор плуги, 51 минг трактор сеялкаси, 48 минг трактор культиватори, 43 минг трактор косилкаси, 10 минг трактор хаскаши ва бошқа кўпгина қишлоқ хўжалик машиналари ҳамда ускуналари етказиб берилди. Қишлоқ хўжалиги кўпгина миқдорда минерал ўғит ҳам олди.

III.

ТРАНСПОРТ

Транспортнинг айрим турлари юк ташиш планини қандай бажарганликлари қуйидаги маълумотлардан кўриниб турибди:

	1960 йил I ярмида бажарилди	Планнинг 1960 йил I ярмида бажарилиш проценти	1960 йил I ярмининг 1959 йил I ярмига нисбатан проценти
Юк обороти — миллиард тонна-километр			
темир йўл транспорти	736	102	105
дарё транспорти	38	103	110
умумий фойдаланишдаги автомобиль транспорти	11	103	123
нефтепровод транспорти	25	106	129
Юк ташиш — миллион тонна			
темир йўл транспорти	921	102	107
дарё транспорти	83	104	109
Умумий фойдаланишдаги автомобиль транспорти	714	106	125
Нефтепровод транспорти орқали юборилган нефть	61	105	118

Юк обороти планини денгиз транспортининг каботаж кемалари 109 процент, чет элларга қатновчи кемалар юк ташиш планини 106 процент бажарди, кемаларнинг ҳамма турларида юк обороти 13 процент ва юк ташиш — 2 процент кўпайди.

Ҳаво транспорти пассажирлар ташиш планини 101 процент бажарди, пассажирлар ташиш 38 процент кўпайди.

Темир йўл транспортида электровоз ва тепловозга ўтказилган темир йўл линияларининг ҳамда автоблокировка ва марказлаштирилган диспетчерлик билан ускуналанган линиялар узунлиги ошди. 1960 йилнинг биринчи ярмида электровоз ва тепловоз билан бажарилган темир йўл юк обороти 1959 йилнинг шу давридагига нисбатан 37 процент кўпайди. Электровоз ва тепловозлар билан бажарилган юк оборотининг салмоғи темир йўллардаги умумий юк оборотида 41,5 процентни ташкил қилди.

Ўтган ярим йилда темир йўл транспорти энг муҳим юкларни — тошкўмир, нефть ва нефть маҳсулотлари, руда, қора металл, ёғоч, ғалла юкларини ташиш планини тўла ва ошириб бажарди; темир йўл транспорти ҳаракат составидан фойдаланишнинг асосий кўрсаткичлари — юк вагони обороти вақтини қисқартириш, поездлар вазнини ошириш ва юк поездлари ҳаракатининг участка (коммерческий) тезлигини ошириш бўйича топшириқлар бажарилди, меҳнат унумдорлигини ошириш ва юк ташиш таннархини камайтириш плани ошириб бажарилди.

Денгиз ва дарё транспортида кемалардан, шунингдек умумий хизматдаги автотранспортдан фойдаланиш яхшиланди. Шу билан бир вақтда темир йўл транспортида айрим темир йўл бўлимлари баъзи муҳим товарларни ташиш бўйича ва ҳаракатдаги составдан фойдаланиш кўрсаткичлари бўйича белгиланган топшириқларни бажармадилар; кўпгина саноат корхоналарида вагонларга юк ортиш ва улардан юк тушириш вақтида вагонларнинг белгиланган нормадан кўпроқ кутиб туришига йўл қўйилмоқда. Денгиз ва дарё транспортида кемаларнинг бекор туриб қолишига, автомобиль транспортида эса, автомобилларнинг бекор туришига ва автомобилларнинг юксиз юришига йўл қўйилди.

(Давоми тўртинчи бетда)

Адабиёт ва санъат

ЎЗБЕК ЁЗУВЧИЛАРИ ҚАРДОШ УКРАИНА ТЎҒРИСИДА

ДЎСТЛИК ЧЎҚҚИСИ

(Йўл хотираси)

Кўрган замониёқ ҳайратга солди
Карпат тоғларининг тенгсиз чиройи.
Бизни мафтун этди минг жилва билан
Сонсиз гўзалликнинг туғилган жойи.

Шодликдан энтикиб йўлга тушамиз,
Бизни қаршилайди хуш манзаралар.
Кўзни қамаштирар алвон-алвон гул,
Бахмал тўшалгандай зумрад даралар.

Юксакда товланур яшил чўққилар.
Пастда жилоланур кумуш ирмоқлар.
Йўл босамиз шодон ўрмон ёқалаб,
Тошларда елпиғич зилол япроқлар.

Водий муаттардир сирень ҳидидан.
Кунгай ёнбағирда ўрмалар тумон.
Гуллаган каштанлар йўл ёқасида —
Турар шам ёқилган қандиллар сумон.

Кора асфальт йўллар яшил даранн
Чўрт кесиб юксалар чўққилар томон —
Гўё барикарам баркут устига
Чўян ётқизгандай... Учамиз ҳамон —

Бизга интизордир довонда дўстлар,
Ўз вақтида етиб бормасак бўлмас.
Азиз дўстлар билан юксак довонда
Қучоқлашмагунча кўнглимиз тўлмас.

Мана, ўша машҳур «Дўстлик чўққиси»,
Ўша, булутларга бош урган довон.
Янги бир ҳаяжон жўшди юракда.
Бу эзгу манзилга қадам қўйган он.

Кумуш булутларнинг ҳарир этаги
Майсалар устида судралар аста...
«Ужгород»ли дўстлар бизни шу ерда
Қаршилаб олдилар тутиб гулдаста.

Карши́лаб олдилар жонажон дўстлар
Ҳурмат, севги билан, нону туз билан.
Бизнинг шаънимизга қўшиқ айтишиб.
Иссиқ қучоқ билан, кулган юз билан.

Ёдимиздан чиқмас: бирга ўтирдик
«Дўстлик чўққиси»да — Карпат тўрида;
Майсага ёнбошлаб кабоб ейишдик,
Картошка пиширдик гулхан қўрида.

Ёдимизда гўзал қўшиқларингиз,
Дўстона, сермазмун, мароқли суҳбат.
Карпат тоғидан ҳам каттароқ эди.
Бизга кўргазилган ҳурмат, муҳаббат.

УЙҒУН.

УКРАИНАМСАН

Хирмон-хирмон ғаллам, ноним—нонхонам,
Дил қўйса — қўйгулик Украинамсан.
Давлат хазинамда порлоқ дурдонам,
Ҳамиша суйгулик Украинамсан...

Қора олтин конлар — олам довруғи;
Оламлар довруғи — Днепр ёруғи,
Днепр ёруғида Ленин йўруғи;
Не дурдона, эл дер: зап хазинамсан!

Сенинг тупроғингда қолди ёлғизим,
Олий дарсхонангда улғаяр қизим...
Қудам, қайинбекам, барно болдизим,
Бажаним, Оксанам, Остап, Зинамсан.

Эсдан чиқармиди лой ўра — хандақ?
Чўлларингда бўлди ёвузлик абжақ.
Дўстлигимиз — Ленин ғоясидай ҳақ...
Хазинам, дафинам, мўл ганжинамсан!

Тоғларни кўтаргай дўстликнинг кучи!
Дўстлик кучи — янги жаҳон қурғувчи.
Ёзилажак шеърнинг бу ҳали учи...
Меҳри Днепрдай тошқин сийнамсан,
Украинамсан!

МИРТЕМИР

САРВЛАР ГУЛЛАГАНДА

(«Жон Украина» циклидан)

Сарвлар гуллаганда Қримда бўлдим,
Нақадар муаттар, нақадар сулув...,
Денгиз тўлқинларин севдим, чўмилдим,
Қай томон қарамай — мовий, тиниқ сув.
Қай томон қарамай — кўринар кўклик:
Тўлқинлар юзимга томчи сочдилар,
Тўлқинлар тўлқинни олиб қочдилар
Қай томон қарамай — эркинлик, шўхлик!

Сарвлар гуллаганда Қримда бўлдим,
Ўрмонларни кездим, чиқдим тоғларга...
Яхши дўстлар топдим, ўйнадим, кулдим,
Ўзимнинг боғимдек кирдим боғларга:
Олма ҳам пишибди, нашвати нок ҳам...
Ҳандалак ҳидлари бурқиб ётибди.
Меҳмон келса, ундан бир-бир тотибди,
Дардига топгандай бўлибди малҳам.

Сарвлар гуллаганда Қримда бўлдим,
Денгиз кечасини кузатдим узоқ,
Умримда билмаган завқ-шавққа тўлдим.
Қай томон қарамай — минг-минглаб чироғ,
Қай томон қарамай — хушнуд, дилрабо
Қай томон қарамай — нурга ботибди,
Кўз илғамас водий гулга ботибди,
Тонг қизин эркалаб уйғотар сабо.

Сарвлар гуллаганда Қримда бўлдим,
Афсона, эртаклар тингладим тунда.
Нақлу саргузаштга ботдим, кўмилдим,
Шиддатли жангларни эсладим шунда.
Ҳар бири бир қисса, бир катта достон,
Ҳар бири ўзига этади мафтун.
Ҳар бири юракка солади тўлқин,
Ҳар бири тарихга кирган қаҳрамон.

Сарвлар гуллаганда Қримда бўлдим,
Соҳилларда юрдим, қалбимда ғулу.
Денгизни ютгудай бўлиб тикилдим,
Ҳамиша ҳамроҳим илҳом, ишқ, туйғу...
Бу илҳом, бу туйғу тўлқиндан баттар,
Қора денгиздан ҳам, эҳтимол, кучли,
На кундуз, на кеча беради тинчлик:
— Ёз,— дейди,— азизим, ма қалам-дафтар!

Рамз БОБОЖОН.

ЭРТАКДАН ҲАМ НАФИС

Исёнчи Тараснинг ўланларини
Ағдариб тураркан ўзбек нутқига,
Украин чўлларин кўламларини
Пайванд қилиб турдим Шарқнинг уфқига

Ўшанда украин шеърини севдим,
Шеърлар яратган эрини севдим.
Эшитиб жангларда ботирлигини
Юраги олдида айладим таъзим

Унинг тарихларда машҳурлигини
Ўқиб варақларда яшнади кўзим.
Эшитиб карпатнинг эртакларини
Кўнглим тусар эди эртакларини.

Ажиб афсоналар, жарангли қўшиқ
Хаёлда яратди бахмал ўлкани,
Гўёки офтоб сепган зар чочиқ
Келиндай силармиш Республикани.

Аммо кўрганимда Днепр бўйин,
Билдимки, афсона, қўшиқ ва ўйин
Жон топган у шаҳло кўзлардан шаксиз,
Минглаб эртаклардан у ўлка нафис.

Мақсуд ШАЙХЗОДА

ФАРҒОНАГА ХАТ

Салом, Эргашхон!

Айтганингиздай, «қиёмат» сафардан қайтиб келдик. Украинага кетаётган ўзбек адабиёти вакилларини кузатаётиб, Тошкент аэропортида шундай дегандингиз. Дарҳақиқат, сафаримиз беқиёс бўлди. Таассуротлар юкидан ўзимни қўярга жой тополмай келсам, яна Фарғонага кетиб қолибсиз, гапиролмай туролмаганимдай, ёзолмай ҳам туролмадим, ўзингиз шундай дегандингиз.

Улуғ кўбузчи Тарас хонадонида унинг катта адабиёти бизни кутиб олди. Бағрида каштанлар гуркираб, остонасига дилбар Киев Днепрдан сув сепиб, Кришчатик гулларидан гилам тўшаб кутиб олди.

Зотан биз жондош қардошлар бир-биримизникига меҳмонга чиққанимизда бизни ўзига хос одоб ва иззат-икромлар билан қаршилайди; аммо бу сафар биз бундан ҳам ёқимлироқ, тағин ҳам яқинроқ, қандайдир таниш ва эзгу туйғулар ҳис қилдик. Пешвоз чиққан дўстларимиз қаршимизга нон-туз ва кашта билан келар эканлар, уни ўзбек саломи билан омухта қилар, украин остонасида Фарғона тўни ва чуст дўпписи билан қаршилар, бизни ҳамиша украин ва ўзбек урф-одатлари, иззат-икром л а р и орасида йўғришга уринардилар. Ҳатто бизни олиб юрган шофер ҳам Қўқон дўпписини худди қўқонликлар сингари қандайдир назокат билан олифтанамо кийиб юрар, унинг юмалоқдан келган қоратўри юзи, сал уятчанроқ феъллари, соддалиги худди бизнинг гапларимизга тушунаётгандек, ҳозир гапимизга аралашиб кетаётгандек, бирон латифа айтиб бизни кулдирадигандек туюларди.

Самолётдан поездга, поезддан автомашинага, автомашинадан минбарга чиқдик. Бизни — ўзбек совет адабиётини илҳақлик билан кутган украин оғайниларнинг серихлос, самимий ва ғоят ташна қиёфаларига кўзимиз тушганида йўл кудурратлари буғдай кўтарилиб кетди, каштан ва кўктеракларга бурканган ям-яшил тепалар, қир ва сойлар қучоқлаган Киев ёдгорликлари, тарихий кўчалари, қадимий салтанатлари, Днепр бўйи, боғ ва сайргоҳлари, ҳар бири бир хазина ва обидадан иборат мармар павильонлар шаҳри — қишлоқ хўжалик виставкаси таассуротлари дилимизда сайқал топди. Кимдир ўзбек адабиётининг оқсоқолига, навқирон истиқболига ура, деди. Зал гуруллади. Дарҳақиқат, делегациямиз шуни ифода этарди. Чунки биз ёлғиз ўзимизмас, ўзимиз билан шеъримизнинг Ғафурона нафасини, Қаҳҳор кулгуси ва Ойбек мушоҳидасини олиб борганидик.

Эсингизда бўлса, Александр Сергеевич Пушкиннинг 150 йиллиги кунлари у ўтган жойларга сафар қилганидик. ер юзи мамлакатларидан келган машҳур ва муътабар меҳмонлар билан бирга Ленинградни, Пушкинская селони, у ўқиган лицейни, кекса Псковни, Михайловский қишлоғини, Святогорск баланд л и г и д а Пушкин қабрини, Пушкин ўрмонини зиёрат қилдик. Бу ажойиб кўм-кўк ўрмон ичида, Пушкин замонасидан қолган баланд-баланд қулоч етмас қайин, қарағайлар орасида эллик минг кишилик митинг бўлди, дабдаба қиёмига етганида тўсатдан чарақлаб турган осмонга кўз тегди, бир нафасда чақмоқ чақиб, момақалдироқ турди-ю. Николай Семенович Тихоновни гапиришга қўймади, челаклаб сел қуйди, ҳаммани дарахт остига қувди, аммо бари-бир қочиб қутилмадик, кишилар топган нарсасини бошига кўтарди, ким газета, ким китоб, ким этак ёпинди, оз ўтмай тизза баравар дарё пайдо бўлди ўрмонда... Ўшанда биз икки тажрибасиз меҳмон Пушкин ўйиб алла нималар ёзган қари қарағай остида мушукдек ивиб, ажойиб ҳодисани кўрдик, биздан сал нарида шимлари тиззаларигача шимарилган оламга таниқли икки буюк киши — бир олим билан бир шоир пинжакларини ҳассаларига илиб туришарди. Қарадиларки, бу ҳам бўлмади, мағиз-мағизларигача ўтиб кетди, бирдан ҳеч кимнинг бошига келмаган ишни қилдилар, кўчма ресторанниң оппоқ дастурхон ёпуғлик столлари остида мўлтираб ўтирган кишилардан бир тўпи ёнига кирдилар-да, бир-бирларига мўйлов қилиб, уни бошларига кўтардилар, худди команда берилгандек бор столлар баравар оёққа турди, ўрмонни мисоли қўзиқорин тутиб кетди. Биз ҳам уларга эргашдик ва уларнинг ёнларига суқулдик. ёмғир ҳа деганда тинавермаганидан бу «қўзиқорин»лар бараварига юриб кетдилар, бутун ўрмон бўйлаб, момақалдироқ, чақмоқ остида минглаб «мингоёқ» столлар автобуслар томон йўл олди... Катта-катта қарағайлар яшиндан пўрт-пўрт узилиб кетганини кўрдик. Ўшанда ўша шоир украин тилида Пушкин ва чақмоқ ҳақида шеър ўқиб кетди. ёдаки, бирданига, шундай оташин ўқидики ҳалиги олим ҳам, атрофдагилар ҳам, ҳамма уни ялангоёқ, осмон ғазаби остида завқ билан тинглар эди. Эсингиздами, у ким эди? У Павло Тичина эди. Олим Руденко эди... Мен ўн йилдан кейин у билан яна ажойиб бир тусда учрашдим, энди Украина тупроғида — Киевда — икки адабиёт тўйида, яна раёсатда... Украин оғайниларимиз ўзбек адабиёти самараларини тинглар, уни олқишлар, унинг яратувчиларига таҳсин ўқир эдилар. Киевнинг «Колонна зали»га йиғилганлар ўзбек адабиётининг оқсоқоллари ва шогирдларини, ўринбосарларини унинг она тилида, рус тилида ва украин тилида тингларди.

Бизнинг кўнглимизга украин адабиётининг ветеранлари, унинг асл қаҳрамонлари, ҳар бири бир қояга тенг, Шарқу-жануб билан Ғарбу-Шимолга ҳамиша кўз-кўз вакиллари, украина адабиёти кўкининг сўнмас юлдузлари нур ва поёндоз ёйдилар. Ўша ажойиб академик шоир шулар орасида эди. У аста минбарга кўтарилар экан, менга яна ўша вақтдаги соддалигини, оддий ва камтарлигини эслатди, репортёрлар, фоторепортёрлар ва кино телеоператорлар прожекторларидан тортиб барча объектларини унга қаратганларида, унинг нуроний ва донишманд сиймосида бизнинг шарқ донишмандларининг бесаранжомлик ва серташвишлиги, ажойиб паришонхотирлиги бор эди. У, тўсатдан менинг шеъримни таржима қилгани ва шуни ўқиб беражагини айтди. Ҳамма бирдан менга қарагандек бўлди. Тўғрисини айтсам, кизариб кетдим, терга ботдим. Павло Тичина ва мен... бу ҳеч қовушмас бир ҳодиса эди... Менинг шеърим украин тилида унинг овозида янгради, у келиб мени бағрига олди, мен унинг шеърий нафасидан баҳраманд бўлдим, Иван Ле ҳам, Собко ҳам, Збанацкий ҳам, Сосюра ҳам, Смолич ҳам, Терешченко ҳам—ҳамма бизни томоша қилди...

Хайрлашув кунимизда мен унга ўша Михайловский ўрмонини, ёмғир ва стол «қўзиқорин»ларини, «Пушкин ва чақмоқ» шеърини эслатдим, у роҳат қилиб кулди.

Эртасига қадрдон Украина бўйлаб икки томонга йўлга чиқдик. Бир тўпимиз Львов, Ужгород, Одесса, бир тўпимиз Харьков, Сталино, Жданов маршрути билан кетдик. Улуғ юртимизга трактор ясаб бераётган йигитлар шаҳри Харьковни, мамлакат юрагини ҳаракатга солиб турган Донбасс кора паҳлавонларини, пўлат эритиб бахт қуяётган Азовсталь чилангарларини, бепоён қирларда олтин мўйловларини ҳимариб, керилиб турган буғдойларни кўрдик, таҳсинга лол бўлдик...

Харьков партизанлари жон олиб, жон берган «кар ва кўр» ўрмонларни бориб кўрдик, ажойиб ҳикоялар тингладик. Буларнинг ҳар бири бутунбутун ҳикоя ва достон.

Харьковдан Донбассга машинада чиқдик. Биз дала-даштлар, ўру-ўрмонлар ва сою-дарёлар ошиб борамиз. Йўллар ўқдай тўғри, кафтдай текис. Артёмовка яқинида йўл бизни қалин, ғовур-ғувур ўрмон ичига олиб кириб кетди. Ўрмон ўртасида тўхтаб, салқинладик, бу ер худди қушлар бозорига ўхшарди. Одам оёғи тегмаган дарахтзорлар, ўтиб бўлмас сирли чакалаклар, бир-бирига айқашиб, бир-бирини қучоқлаб ётган дублар, хипчабел найнов, кўкка бўй чўзган қайинлар, дунё ташвишидан ҳоли, бепарво меҳнаткаш қурт-қумурсқалар бу ерларга аллақандай безак бағишлар ва хаёлни афсоналар бағрига олиб кириб кетарди. Бу ерларда бир вақтлар партизанлар жон сақлаган деб асти хаёлга келтирмасдинг. Икки қадам ичкарига кирсанг адашиб кетгудаксан киши, пар устида юргандек оёғинг бир қариш-бир қариш хазон ва хашакка ботиб кетади, ерни сезмайсан, у бир газ пастда ётгандек.

Яна йўлга чорлашади. Яна машинанинг юмшоқ ўтирғичи, яна мудроқ хаёллар... узоқ йўл сезилмасин учунми, ё ўзи шундай бўлдими, ҳар қалай. Иван Леонтьевич Ле бошлаган ҳикоя беҳос фикримизни чулғаб олди, у ўтган, ўтаётган йўлларимизнинг яқин тарихиданмас, тамом бошқа гомондан — Ўзбекистондан бошлаб қолди — йигирманчи йиллардан...

Иван Леонтьевич у вақтларда бизнинг оталаримиз билан елкама-елка Туркистонда Совет ҳокимиятини тиклашган. Унинг «тоғ оралиқлари романи» ҳам ана шу йилларда туғилган...

Олмосда нотинчлик пайдо бўлган, совет активлари ҳаёти таҳликада қолган.

Оғир, жуда оғир йиллар... Қолган-қутган босмачилар қўй терисига ёпинган. қ у л о қ л а р янги турмушни ҳали англаб етмаган оми халқ фикрини лойқатар, гоҳ ўзи, гоҳ унинг қўли билан бошқа иш кўрарди. Марказ Олмосга икки марта вакил юборди, иккови ҳам қайтмади, Марказдагилар узоқ ўйлашиб, ўша вақтда Фарғонада яшаб турган Иван Леонтьевични чақирадилар. Унинг ерли халқ тилида гапира олиши, унинг урф-одати ва барча таомилини билиши маъқул бўлди.

— Соқчимиз кам, икки киши бера оламиз, холос, — деди у бош тортиб қўймасин деб раис.

— Керакмас, — деди Иван Леонтьевич туйқусдан раисни ҳайрон қўйиб, — мен халққа боряпман, душмангамас-ку.

— Йўқса, мановини оливолинг, — деди тўппонча узатиб раис, унинг олишига асти шубҳа қилмасдан.

— Керакмас. Ерга эгилганни ит қопади,—деди Иван Леонтьевич.

Раис ҳайратда оқ йўл тилаб қолди.

У Олмосга қош қорайганда кириб борди...

— Горловкага келдик, — деди ҳикоянинг бўлиб кимдир. — Горловка нуқул кўмир устига тушган шаҳар, шахталар кончиларнинг уйлари остидаги ертўласидек гап, шундай тушиб чиқаверадилар.

— Қани, марҳамат дўстларим, — деди тўсатдан машинани тўхтатиб Слава Костиря ва биринчи бўлиб машинадан тушди.

Бизни аллақандай таниш кишилар ўраб олишди.

— Телеграммаларинг учун ташаккур, марҳамат, хонадонимизга, — деди ўрта бўйли мўйсафид энтикиб. — Эрталабдан бери кутамиз.

Горловка кончисининг мужазгина уйига кирдик.

— Горловка шоирининг уйига, — деди чол. Биз ҳайрон бўлиб атрофга қарадик. Уй деворида Ўзбекистон манзаралари ва Славанинг ўзи қараб турарди бизга.

Қайтадан кўришиб чиқдик мезбонлар билан. Биз дарҳақиқат шоирнинг — ўзимизнинг Костирянинг уйида эканмиз.

Шоирнинг қариндошлари бизни ғоятда зўр иззат-ҳурмат билан кутиб олишди, меҳмон қилишди, кузатишди. Ўзбекистон қуёши ва табиати зарралари безатган хонадон ҳам узилиб қолган ҳикоянинг давом этишига сабаб бўлди.

Машина Горловкадан узоқлаб кетди.

...У Олмосга қош қорайганда кириб борди. Қишлоқ ютақиб ётгандай туйилди унга, сесканди. Лекин тўхтамади... яна қурбон кутиб ўтирган номаълум «махлуқлар» назарида, қувраб бораётган қайрағочда шохдан-шохга ўтди, муйилишдагиси пичоғини қинидан суғириб енгига яширди, жимжит тор кўчалар кимнидир беркитгандай.

Уни қишлоқ Советида аввалгиларни ҳам ташвиш билан кутиб олган ўнг қўли чопиқ раис қаршилади. Ёлғизлигидан кайфи учди, беҳисоб парвоналар қаноти куйиб йиқилаётган лампа олдида улар узоқ ўтиришиб қолишди. Тун оққанда лампанинг ҳорғин нури ўнлаб кишлоқилар юзида липилларди. Мазмунан Иван Леонтьевич уларнинг дилини топди, партия сўзини ўзбек тилида тушунтирди.

Раис уни ҳовлисига олиб борди ва ҳовли ўртасидаги супага солинган ўша ўринни кўриб юраги орқасига тортиб кетди: «Иван ака, сиз ичкарида ётасиз» деди. Иван Леонтьевич, буни фаҳмлади шекилли, «йўқ, шу ерда» деди супадаги ўринни кўрсатиб. Мезбон уни кўндиролмади...

Иван Леонтьевич ётдию, аммо «ютаман» деб босиб турган бу ҳовли ва бу қопқоронғи тун зуғумидан узоқ вақт кўз юмолмади. Ҳақиқатан ҳам даҳшат эди, икки актив шу супада, шу ўринда бўғизланган эди.

Саҳар вақтида оғир туш уни юлқиб уйғотди, жон ҳолатда атрофига қаради: жимжит, фақат супани аллақандай «тўнгак»лар ўраб олган, қимир этмасди. Иван Леонтьевич ҳайрон бўлди, ўрнидан ярим туриб кузатди, санади, ўн олти киши уни ўраб ётишарди. Хотиржам уйқуга кетди... Вақтлик турди, ҳалигиларнинг биттаси ҳам йўқ эди...

Мана тўғриликнинг, дўстликнинг, эзгу ниятнинг кучи!

Бу ҳикоя мени ғоятда ўйлатиб қўйди, бу одамни мен ер остида ҳам, домна устида ҳам, денгизда ҳам учратавердим, пўлат эритаётган юзи оловдай сталеварь Левашев ҳам, ҳозиржавоб, хушчақчақ шаҳар бошлиғи Шчупкин ҳам, «Ленинский шлях» колхозининг сигир соғувчиси Минбрус ҳам ўша Олмосдаги Иван Леонтьевичга ўхшарди.

Шевченко зиёратидан қайтаётганимизда биз тушган кемани Канев активлари катерда кузатишди, атрофимизда айланиб, парвона бўлиб юришди. Бу ҳам ҳалиги Олмос воқеасига омухта бўлди...

Ниҳоят ҳафталигимиз охирлашди, яна Киевдамиз, яна ўша атрофимизни ўраб олган дўстлар биланмиз. Ҳурматли Павло Тичина айтгандай, ғоят чуқур кетган туғма қариндошлигимиз илдизларига сув бердик, уни ордоқладик, уни мустаҳкамладик, уни худди эгатларга сув тарагандек мисраларимиз орасига, сатрларимиз катларига сингдирдик.

Туроб ТЎЛА.

ЎРМОНЛАР ШОВУЛЛАЙДИ

(Курсдошим Саша Дубовойга)

Олти йил, Сашажон,
Олти олтин йил
Баҳор елларидай ўтди-ю кетди.
Мени Фарғонага етаклади дил,
Сени Украина бағрига элтди.
Оқтош анжирини жондан севардинг,
Қува анорига эдинг ихлосманд.
Терак ҳошияли Уйчи йўлининг
Кўрки хаёлингни этган эди банд.
Бу ердан ўтганда
Украин куйин
Қуйилиб оқади доим тилингдан,
Ҳикоя қилардинг менга йўл бўйи
Ўрмону уфққа ошиқ элингдан.
Дердинг «диёримнинг кўкрагин агар
Шундай безатмасам — номард де, ўртоқ»,
Боғбон бўлиб қайтдинг Украинага
Яратдинг ўлкангда гўзал, кўркам боғ.
Япроқлар шамолда милмиллар, жўшар,
Нурга бўйин чайқаб қилишар шўхлик.
У — оддий ўрмонмас,
Серсоя, гўзал
Юртимдан юртингга тўшалган кўприк.
Сени соғинганда тераклар аро
Бош яланг, кифт очиб кезаман, дейсан.
Бу ердан ўтганда ўзимни дарров
Кишлоғинг йўлида сезаман, дейсан.
Узоқ-узоқлардан жўр овоз бўлиб
Биз эккан ўрмонлар яшнар, шовуллар,
Гўё бир-бирига узатар қўлин
Шаҳарлар, қишлоқлар, олис овуллар.

Ҳусниддин ШАРИПОВ.

Киев. Крешчатик магистрали.
А. ШАХОВСКИЙ фотоси.

ЯКДИЛЛИК

«Ласково просимо! — Хуш келибсиз!». Юракдан чиққан бу сўзларни ўзбек адабиётининг Украинада бўлиб ўтган ҳафталиги кунлари ҳар қадамда эшитиш мумкин эди.

Киев ўзбекистонлик меҳмонларни кенг қучоғ очиб, тантанали кутиб олди. Ҳафталик улуғвор Октябрь маданият саройида бошланар экан, бултур кузакда Тошкентда украиналик шоирларни ва ёзувчиларни худди шундай самимият билан кутиб олганлигимизни эсладим.

Бундай учрашувлар бир-биримизни тағин ҳам яқинлаштириб, дўстлигимизни мустаҳкамлайди, киши хотирасида сира ўчмас таассурот қолдиради. Киевда юрар эканман, украиналик шоир Дмитра Павлечконинг Тошкент адабиётчилар уйида айтган, кишига завқ бағишлайдиган гаплари беихтиёр ёдимга тушди.

Ўзбек дўстлари туҳфа қилган Чуст дўпписини кийиб олган меҳмон худди ўзимизнинг йигитларга ўхшарди. Унинг «Салом алайкум!» деган жўшқин шеъри украинча бўлса ҳам, фикрларини, ҳис-туйғуларини тилмочсиз англаш осон эди. Чунки бу фикр-туйғулар ҳар бир тилда ҳам тушунарли, украин билан ўзбекка ҳам, рус билан қозоққа ҳам, белорус билан тожикка ҳам, ҳар бир софдил, яхши ниятли кишига тушунарли ҳис-туйғу эди.

Дарвоқе шеърнинг бир жойида бундай дейилгани ёдимда:

... Булбул каби сайрагум,
Салом алайкум! Салом алайкум!

Бу сатрлар дарҳол ёд бўлиб қолди. Бу сатрларни тошкентлик шоирлар гап орасида ҳам такрорлайдиган бўлиб қолишди. Икки халқнинг ўзига хос тилида куйлайдиган шоирларнинг учрашувида туғилган **«Булбул бўлиб сайрагум — Салом алайкум, Салом алайкум!»** мисраси, бу янги, ажойиб қофия ўзбекларга ҳам, русларга ҳам жуда манзур бўлди.

Бундай қараганда, бу қофия шъериятда таҳсин қозонадиган қофияга ўхшамайди. Лекин чуқурроқ ўйласангиз янги қофиянинг мажозий, рамзий маъноси бор. Мамлакатимизда шаклан миллий, мазмунан социалистик маданиятнинг гуллаб–яшнашини кўриб турибмиз. Дўстларнинг катта-кичик ҳар қандай учрашуви ажойиб натижалар бермоқда.

Ҳаётнинг ўзи чинакам ҳаётбахш, халқларнинг ленинча дўстлигининг ажойиб намуналарини туғдирмоқда. Чирчиқ кимё комбинатининг пойдеворидаги дастлабки ғиштларни Харьков ва Днепропетровскдан келган усталар қўйган бўлса, Оҳангаронда Дондан келган кончилар кўмир қазиган бўлса, бугунги кунда Украинада ҳам, Совет Иттифоқининг ҳамма жойида ҳам, чет элларда ҳам ўзбек пахтакорларининг, шонли ўзбек кончиларининг, ўзбек металлургларининг, ўзбек жангчиларининг, ўзбек олимларининг номини зўр эҳтиром ва миннатдорчилик билан тилга олмоқдалар.

Мен шоир Туроб Тўла, Иброҳим Юсупов ва бошқа ўртоқларим билан Украинанинг марказидаги бирмунча саноат корхоналарида бўлдим. Ҳамма жойда бизни энг азиз меҳмонлардек **«Ласково просимо — хуш келибсиз — добро пожаловать!»** деб кутиб олишди. «Салом алайкум» ташбиҳи ўзбеклар учун қанчалик қадрли бўлса, Украина тупроғида ҳам шунчалик машҳурдир.

Оғир йилларда ўзбеклар ўз бағрини кенг очиб минг-минглаб украинларни, русларни, гўдакларни, кексаларни «Салом алайкум» деб кутиб олдилар.

Совет халқларининг дўстлиги жангу-жадаллар оташида синовдан ўтди, тобланди. Бу дўстлик ўзининг буюк кучини кўрсатди. Бир-бирига қондош-жондош халқларимиз Коммунистик партия раҳбарлигида жаҳоншумул тарихий ғалаба қозонди. Ўзбек меҳнаткашлари Киев, Харьков, Сталинодан келган ишчиларнинг, Москва, Ленинград, Челябинск ишчиларининг ёрдамини сира-сира унутмайдилар.

Биз Харьков трактор заводида металлга қандай қилиб жон киришини, оддий метал конвейердан пўлат паҳлавонга айланиб чиқишини ўз кўзимиз билан кўрдик. Ана шу тракторлар бугун ўзбек пахтакорининг ифтихоридир.

Ўзбекистонлик шоирлар Азовсталнинг мартен цехида сўзга чиқиб: «Қуёшли республикамизга кўрсатаётган ёрдамингиз учун ўзбекчасига катта раҳмат!» дейишди.

Совет халқлари бир-бирига шогирд, бир-бирига устод халқлардир. Биз буни ҳафталик кунлари янада тўлароқ ҳис қилдик.

Бир тан, бир жонмиз. Якдилмиз. Шунинг учун ҳам коммунизмнинг нурли чўққилари сари бир сафда бормоқдамиз. Бизни коммунизм учун кураш ғояси бир жон, бир тан қилди!

Вячеслав КОСТИРЯ

ГИГАНТЛАР ҚУЧОҒИДА

Ер куррасини паровоз ғилдирагига ўхшатгудек бўлсак, унда Азовсталь гигантини шу ғилдирак дўнгалаги деб ҳисобласа бўлади. Украина тупроғида, Азов денгизи бўйидаги бу улкан завод — қатор буюк домналар, улкан-улкан мартенлари, печлари, юзлаб турли-туман цех ва бу домналардан оқиб чиқаётган зил лаъвалар... Фалакка бўй чўзган домналар— улкан саноат тоғининг баланд чўққилари. Бизнинг ватандошларимиз яратган бу чўққиларнинг иссиқ бағридан маъдан эриб, оқиб чиқмоқда; улар инсон учун хизмат қилмоқда.

Биз Ўзбекистонлик ёзувчилар автоматлаштирилган домна мастери Антон Юрченко берган бир бўлак чўян парчасини — дўстлиг и м и з рамзи деб Ўзбекистонимизга олиб келдик.

Биз ўзбек ёзувчилари Азовсталь заводи домначилари билан танишиб, суҳбатлашиб, ўзимизнинг я н г и шеърларимиздан ўқиб бериб, қуёшли республикамиз ва азамат пахтакорларимиз ҳақида гапириб берганимизда, улар пахта юмшоқ нарса бўлгани билан меҳнати пўлат эритувчи, шахтёр меҳнатидан кам эмаслигини, Ўзбекистон энг чиройли ўлкалардан эканини айтишди. Чинакам меҳнат қиладиган одамлар орасида пахтакорларимиз меҳнати тан олингани билан ғоят фахрландик. Мана шу қадоқ ишчи қўллар кун сайин мамлакатимиз қудрат и н и оширмоқда. Шу ишчи қўллар, эҳтимол, ер куррасини ҳам айлантираётгандирлар. Чунки, бу қодир қўллар-у ўткир инсоний тафаккур дўстлашиб, инсон орзуси бўлган — ойга шу домнамиздан чиққан металлдан Йўлдош яратиб учирганимиз ҳақиқат.

Одам ишдан, м а ъ д а н оташдан бахт топади. Ўша, Азовсталь домначилари, ХТЗ ишчилари, Донбассдаги — Никитовка, Горловка шахтёрлари сидқидил билан қилинаётган меҳнатлари ҳақида Ўзбекистонликларга гапириб беришни, салом топширишни биздан илтимос қилишди. Биз ўз тилимизда бу дўстона саломни ҳамшаҳар, ҳамқишлоқларимизга топшириш учун ҳам бу сўзларни ёздик. Домна тепасида, металл эритувчилар орасида юриб, шу ажойиб ишчи, олижаноб қалб эгаларидан бирининг образини тўла тасвирлаб бера оладиган китоб ёзсам, ўзимни ғоят бахтли ҳисоблардим, деган фикр кўнглимдан ўтди.

Украинанинг саноат марказларида Ленин б е р г а н дўстлик, қардошликнинг кучини кўрдик — бу қудрат ажойиб мўъжизалар яратибди. Бу дўстликни буза оладиган куч дунёда йўқ! Домналар қучоғида Пушкин, Навоий, Шевченко тилларида шеър жаранглади — бу ажойиб рамз ва ҳеч эсдан чиқмайдиган ҳолдир. Тилларимиз ҳам, дилларимиз ҳам абадий ўртоқлашди. Машҳур ёзувчи Иван Ле айтганидек, бир-бирини ҳурмат қиладиган, тилини, урф-одатини тенг ҳурмат қилиб, бир-бирига ёрдам қўлини узатадиган бу дўстлигимиз минг йиллар яшасин!

Биз ҳамма вақт мана шундақа дўстликни улуғлаймиз, куйлаймиз.

МИРМУҲСИН.

УКРАИНА — ЎЗ ОНА ЮРТИМ

Ел ўйнайди арчалар шохин,
Тебратади, алла айтади.
Сўнгра силкиб гуллар дудоғин,
Ўрмон аро бир бўй ҳайдади.

Шовулларкан ўрмон Тиссадай,
Юрагимга соламан қулоқ.
Хотирамдан ажиб қиссалар
Қайнаб чиқар мисоли булоқ.

Ҳа, ўрмоннинг шовуллашида
Эшитаман партизан куйин.
Ковпак туриб улар бошида
Нишонлайди ғалаба тўйин.

Бу йўллардан кездим мен яёв
Жанг-жадалдан йўқ энди нишон.
Ясанганди ҳар қир, ҳар яйлов,
Адрлари дону гулга кон.

Қишлоқлардан қишлоққа ўтиб
Буғдойзорлар қўйнида юрдим.
Ҳар хатада симирдим сутинг,
Демак, сенсан ўз она юртим.

САЙЕР

АГРЕССОР ЎЛИМГА МАҲКУМ!

ХАЛҚНИНГ АСЛ ФАРЗАНДИ

Совет Ватани шимолий чегараларининг ҳимоячилари Улуғ Ватан уруши йилларида душман самолётларини қулатиб уриб туширган эдилар. Ҳозир ёш учувчиларнинг кўплари икки марта Совет Иттифоқи Қаҳрамони Б. Сафонов, Совет Иттифоқи Қаҳрамонлари З. Сорокин, А. Хлобыстов ва шунга ўхшаш кўпгина шимолий денгиз авиаторларининг жанговар қаҳрамонликлари руҳида тарбия топмоқда.

Шу кунларда Совет Ватанининг шимолидаги хушёр осмон чегарачиларининг шонли сафига яна бир кишининг номи — кеча Қизил Байроқ ордени билан мукофотланган қирувчи учувчи капитан Василий Амвросьевич Поляковнинг номи қўшилди. Н. С. Хрущев Совет ва чет эл журналистлари билан бўлган матбуот конференциясида бу совет учувчисини халқимизнинг асл фарзанди деб атади.

В. А. Поляковнинг учувчилик ҳаёти бундан ўн йилча олдин Шимолий Кавказдаги аэроклубларнинг бирида бошланган эди. Кейин у учувчиликни ҳарбий авиация билим юртида ва қўшин сафларидаги хизматда давом эттирди.

Коммунист деган юксак ном офицер зиммасига учишдек қийин ишни янада яхшироқ ўзлаштириш вазифасини юклади. Тўпланган билим ва қилинган машқлар шу йил 1 июлда Архангельский томонга жосуслик мақсадида учиб келаётган Америка ҳаво разведкачисининг йўлини тўсиш пайтида қўл келди. Совет учувчиси осмонда «РБ—47» типидаги олти моторли Америка самолёти учиб юрганлигини кўргач, ана шу ҳаво кемасининг экипажидан жосуслик учишини тўхтатишни ва ўз кетидан боришни талаб этиб сигнал берди. Лекин у совет қирувчисининг ҳаққоний огоҳлантиришига бўйсунмади, шундан кейин совет учувчиси чегарани бузувчи самолётга қарши дадил атака қилиб, биринчи ўқ узишдаёқ «РБ-47» самолётини ёндириб юборди.

Америка ҳаво разведкачисининг йўлини тўсиш тўғрисидаги бу учиш ҳақида ҳикоя қилар экан капитан В. А. Поляков ўзи билан бирга хизмат қилаётган самолётни учишга намунали тайёрлаган ҳамполклари—техник-лейтенант Денисенко ва механик Хорош тўғрисида ва Ватанимизнинг шунга ўхшаш бошқа хушёр жангчилари тўғрисида зўр меҳр-муҳаббат билан гапирди.

Г. ОМЕЛЬЧУК фотоси.

СУРБЕТЛИК БИЛАН

Биз совет кишилари Америка империалистларининг шу йилнинг 1 июлида даҳлсиз она-Ватанимиз осмонига шпионлик мақсадида учиб кирган самолёти ҳақидаги хабарни эшитиб ниҳоятда ғазабландик. Шу йилнинг 1 майида мамлакатимизга ўғринча [illegible] кирган самолётининг учирган Америка империалистлари ҳали [illegible] жамоатчилиги олдида [illegible] шармандаликка [illegible]. Сурбетлик ҳам эвди-да, ахир!

«Совуқ уруш» оловини [illegible] интилаётган америкалик агрессорларнинг ҳар қандай ёвузлик найрангларини биз совет кишиларини зарарча бўлса ҳам қўрқитолмайди. Чунки бизнинг улуғ диёримизни шонли Қуролли Кучларимиз қўриқлаб турибди. Қуролли Кучларимиз ҳар қандай агрессорга ҳам қақшатқич зарба беришга қодир.

Б. ОТАҚУЛОВ,
Олтинарик районидаги «Ленинград» колхозининг раиси, Социалистик Меҳнат Қаҳрамони.

ЯНА ХИЁНАТ

Америка ҳарбий самолётининг мамлакатимиз территориясига яна сурбетларча бостириб кирганлиги билан жуда ғазабландим. Яқинда, [illegible] «У-2» самолёти уриб туширилиб, шармандаси чиқарилган Пентагонлик урушқоқ жанобларнинг яна калхатларини соф осмонимизга [illegible] юборганлиги [illegible]. Ахир, яқинда Америка президенти Эйзенхауэр бутун жаҳон олдида [illegible] «Совет Иттифоқига қарши самолётларни учириш тўхтатилади» деб ваъда берган эди-ку! [illegible]

Йўқ, сурбет, урушқоқ жаноблар [illegible] билан тумшуқ суққан калхатларни бир ҳамлада мажақлаб ташлайдиган лочинларимиз ҳамиша парвозга тайёр.

А. АБДУМУТАЛОВ,
пенсионер.

ЛАЪНАТЛАР БЎЛСИН!

Биз, совет кишилари Ватанимизни яна ҳам кўркам, халқимизни тўқ ва ясан-тусан қилиш учун курашаётган бир пайтда америка империалистлари бизга тегажоқлик қилмоқдалар. Биз кун сайин тинчликни мустаҳкамлаб, Ватанимиз қудратини ошириш учун, инсоният тарихида энг эркин, энг фаровон жамият — коммунизм қураётган бир вақтда урушқоқлар янги урушларни қумсаб, мамлакатимизнинг муқаддас чегараларини бузиб ўтмоқдалар. Биз ҳаддидан ошган урушқоқларнинг адабини бераётган жангчиларимизга офарин ўқиймиз ва иғвогарларга лаънатлар бўлсин, деймиз.

Ф. УМАРОВА,
Тошкентдаги бадиий каштачилик фабрикасининг мотористи.

МУСОБАҚАДОШ ДЎСТЛАРИМИЗ ПАХТА ДАЛАЛАРИМИЗДА

Ҳам ўргатиб, ҳам ўрганиб

Туш пайти. Кенг далада сароб жимирлайди. Машинасининг устига [illegible] университет [illegible] бўлиқ ғўза оралаб сузади. Гўё, тракторнинг товуши қуёш қизиғида эриб кетаётгандек малол эшитилади.

Уловда бир тўда одамлар юрибди. Улар ҳали у картага, ҳали бу картага ўтишади. [illegible] сувга узоқ тикилиб, [illegible] қараб туришади. Сўнгра яна ғўзаларни оралаб, тупларини бир-биридан айириб, гул ва кўсакларини санашади.

Одамлар бригада шийпони томон юришди. Улардан олдинроқ йўлга чиққан бригада бошлиғи Қодир Мирзаев шийпонга келиб меҳмонларни кутиб турди. Унинг юзида мамнунлик ва шу билан бирга нимададир шубҳаланиш ва чўчиш аломати бор эди.

Шийпонга кетма-кет одамлар келишди. Улар мусобақадош Туркманистон пахтакорларининг вакилларидан бир группаси эди. Меҳмонлар орасида Дейнов районидаги Ленин номли колхознинг бригадири, Социалистик Меҳнат Қаҳрамони кекса пахтакор Аҳмад Ёқубов, Туркманистон Қишлоқ хўжалик министрлигининг старший агрономи Корчагина, Чоржўй область, Куйбишев район ижроия комитетининг раиси Худойбердиев ўртоқлар бор. Улар пахта ишида кўп бўлган, миришкор пахтакорларнинг нодир тажрибалари билан танишган кишилар. Ўртоқ Корчагина бригадир Мирзаевнинг ёнига келиб, ўзининг таассуротини сўзлай бошлади. У бригадирнинг: «Бироз дам олинг, сўнгра гаплашармиз» дегандек ишорасига қарамасдан сўзлай бошлади.

— Ишингизга қойилмиз, — деди у ўртоқ Мирзаевга. — Ҳар тупида ҳозирнинг ўзида ўртача 5 та кўсак бор. Агар парваришни шундай олиб борсангиз, мажбуриятингиздан ошиб кетишига аминман.

— Ҳали камчилигимиз кўп, — дейди Мирзаев ўз ишидан қаноатланмагандек, камтарлик билан — ғўзамизни уч марта культивация қилиб, икки марта озиқлантирдик. Ҳали энг ками икки культивация ейиши, бир марта озиқлантирилиши керак.

— Ҳа,, — деди сўзга аралашиб меҳмонлардан ўртоқ Аҳмад Ёқубов, — сизнинг тажрибангиз, ўртоқ Мирзаев, бизнинг ерлар учун ҳам жуда мос келади. Туркманистон ҳавоси Бухороникига ўхшайди-да. Сиз ана шуни билиб [illegible] қилгансиз. Биз бошқа жойларда ҳам бўлдик. Лекин кўпгина бригадаларда ғўза қатор ораларини ишлашда, суғоришда [illegible].

— Жуда тўғри айтдингиз, — деди бригада бошлиғи Мирзаев, — [illegible]. Ана шуни билиб олиш керак. [illegible]

[illegible] 52 гектар [illegible]

Меҳмонлар бригадирнинг сўзини диққат билан тинглайдилар, баъзи тажрибаларини ён дафтарларига ёзиб оладилар. Бригадада неча киши ишлаши, пахта таннархининг бу йил қанча туширилиши, мўл ҳосилни қўлга киритиш учун бундан буён нима ишлар қилиниши ҳақида илғор бригада бошлиғига савол берадилар. Бухоролик пахтакорлар билан Туркманистонлик пахтакорларнинг бу ерда бўлаётган суҳбатини кўрган киши меҳмонларнинг мақсади ҳам ўргатиб, ҳам ўрганишдан иборат эканлигини дарҳол пайқайди.

Туркманистонлик пахтакорларни қизиқтирган бу бригада ўтган йили ҳар гектар ердан 53 центнердан пахта етиштирган. Бу йилги марра — 60 центнер. Бригада бошлиғи ўртоқ Қодир Мирзаев олий маълумотли ўқитувчи эди. Ўтган йили — «Москва» колхозининг правлениесига мурожаат қилиб, бригадирлик вазифасига ўтди. Коммунист ўртоқ Мирзаев прогрессив агротехникани далиллик билан қўлланиш натижасида ҳосил етиштиришда катта муваффақиятни қўлга киритмоқда.

— Сиз ўқитувчи экансиз, — дейишади қизиқиб ва таажжубланганнамо меҳмонлар, — лекин аслда деҳқон бўлсангиз керак.

Ўртоқ Мирзаев кулади ва пахтачиликда биринчи марта ишлаётганини сўзлаб, мамлакатга кўп пахта етказиб бериш юзасидан умумхалқ ҳаракатининг бир солдати эканлигини айтади.

Туркманистон пахтакорларининг вакиллари Ғиждувон районидаги «Москва» колхозида ўртоқ Мирзаевга ўхшаган билимдон кишилар раҳбарлигида мўл ҳосил етиштираётган анчагина бригадаларда бўлдилар. Колхознинг ўртоқ Жалил Халилов бошлиқ бригадасида айни шу кеча-кундузга хос вазифалар муваффақиятли амалга оширилмоқда. Меҳмонлар бу ерда ҳар туп ғўзада 4—5 кўсак, 10—15 тадан гул санадилар.

Совет кишилари қалбида «Қардошлар ютуғи — бизнинг ютуғимиз» деган асл мақсад ётади. Туркманистонлик бродарларимиз «Москва» колхозида пахтачилик билан бирга чорвачилик ва бошқа қишлоқ хўжалик маҳсулотлари етиштиришда ҳам зўр ишлар қилинаётганлигини кўриб, қувонганларида ана шу мақсад янада ўз ифодасини топди.

Шу билан бирга меҳмонлар камчиликларни кўрганда фақат холис кишига ўхшаб эмас, ҳақиқий ҳамкор ва дўст сифатида қайғирдилар. Шу райондаги «Ленинизм» колхозида ана шундай бўлди. Анчагина ғўза парвариш қилинмай ташлаб қўйилган. 400 гектар ернинг ғўзаси жуда паст. Меҳмонлар бунга сабаб техникадан яхши фойдаланилмаганлиги, ғўза қатор ораларини икки томонлама ишлаш бўшаштириб юборилганлиги, суғориш қоидаси бузилганлиги деб таъкидладилар.

Туркманистон пахтакорлари Ғиждувон районининг бошқа колхозларида ҳам жиддий камчиликларни аниқладилар. Бу камчилик кўпроқ ғўзани суғоришда содир бўлаётганлиги маълум бўлди. Калинин номли колхознинг Қосим Неъматов, Раҳим Каримов бошлиқ ва бошқа бригадаларида ғўза ниҳоятда чанқатиб қўйилган. Колхозга берилган сув эса ҳар қаерларда бекорга оқиб, исроф бўлмоқда.

Мусобақадошлар Бухоро областининг районларида ва колхозларида бўлганларида ўша ернинг шароити ва ташкилий ишларнинг боришини синчиклаб ўрганмоқдалар ва пахтакорларга ўзларининг қимматли маслаҳатларини бермоқдалар, илғор туркман пахтакорларининг тажрибаларидан гапирмоқдалар. Бу эса ўзбек пахтакорларига яхши таъсир этмоқда ва уларда ўз мусобақадошларига бўлган муҳаббат тобора ошмоқда.

«Қизил Ўзбекистон» махсус мухбири.

ЯХШИ ИШЛАР ҚУВОНТИРДИ

Мен ҳам Туркманистон ССР дан келган ўзаро текшириш бригадаси аъзолари қаторида Хоразм областига келиб, қўшниларимизнинг иши ва ҳаёти билан танишишга мушарраф бўлдим. Бизни Хоразм область меҳнаткашлари самимий кутиб олдилар. Бу—совет кишилари ўртасидаги дўстликнинг ёрқин ифодасидир.

Етти йилликнинг иккинчи йилида мусобақадошларимизнинг ўз зиммаларига олган социалистик мажбуриятларини қай тарзда бажараётганлигини кўриш—жуда кўнгилли. Мусобақа—бу тажриба алмашиш минбари. Мен буни янада сезиб турибман.

Мени 1959 йилда район партия комитети бўлим мудирлигидан Куйбишев номли қолоқ колхозга раис қилиб сайлашди. Колхоз 1959 йилда ҳар гектаридан 18 центнердан ҳосил олиб, бурноғи йилга нисбатан ҳосилдорликни гектар бошига икки центнер оширди. Лекин колхозимиз аъзоларини бу мутлақо қаноатлантирмайди. Шунинг учун ҳам пахтакорларимиз пахтачиликни юксалтириш учун бу йил муҳим агротехника тадбирларини кунт билан амалга оширмоқдалар.

Мени Хоразм пахтакорларининг илғор тажрибаси кўп қизиқтираётир. Шовот районидаги Киров номли колхознинг бу йил ҳар гектардан 40 центнердан ҳосил етиштириш йўлидаги иши, Гурлан район Сталин номли йирик колхозда пахта, шолидан мўл ҳосил етиштираётганлиги, қорамолчилик фермасида моллар боғламасдан боқилаётганлиги каби янгиликлар намуна бўларликдир.

Биз кўпгина донгдор пахта усталари билан танишдик. Улар билан бўлган суҳбатларимиз хеч эсимиздан чиқмайди. Масалан, Урганч район Калинин номли колхознинг бригада бошлиғи, Социалистик Меҳнат Қаҳрамони Ш. Воисжонов, Гурлан район Сталин номли колхознинг раиси Х. Нам, Шовот район Киров номли колхознинг 1959 йилда ҳар гектардан 73 центнердан пахта ҳосили олган звено бошлиғи Социалистик Меҳнат Қаҳрамони Ободон Дўсова ва бошқа ўртоқлардан кўпгина қимматли тажрибаларни ўргандим.

Отажон РАҲИМБОЕВ,
Тошовуз область, Тельман район Куйбишев номли колхоз раиси, ўзаро текшириш бригадасининг аъзоси.

Ироқ халқининг байрами

Шу кунларда Ироқ халқи шодиёна кунларни бошидан кечирмоқда. У Ироқ революциясининг икки йиллигини байрам қилмоқда.

Илгари ироқ халқи бундай кунларни орзу қиларди, холос. Эндиликда ана шу орзу рўёбга чиқди.

Ватан хоинлари Нури Саид ва Файсаллар ироқ халқига озмунча жабр қилмадиларми! Улар империалистлар билан тил топишиб мамлакат миллий бойликларини таладилар, меҳнаткаш халқни эздилар.

Халқ очликда, қашшоқликда яшади. Айниқса ироқ деҳқонларининг аҳволи оғир эди. Деҳқонларнинг кўпида ер йўқ, шунинг учун феодалларга ёлланиб ишлар эди. Бутун ёз бўйи тер тўкиб олган даромади эса тирикчиликка мутлақо етмас эди.

Қашшоқлик натижасида мамлакатда юқумли касалликлар кенг тарқалган эди. Ҳар йили неча минглаб кишилар ҳаёт лаззатини тотимай дунёдан ўтарди.

Халқ илм-маърифатдан маҳрум эди, у ўқиш, ёзишни билмас, жаҳолатда яшарди.

Ватанфурушлар ҳукмронлиги даврида Ироқ империалистларнинг ҳарбий плацдармига айланиб қолди. Ироқ машъум Бағдод пактига аъзо бўлди, у зўр бериб қуроллана бошлади.

Бундай тирикчилик ироқ халқининг сабр косасини тўлдириб юборган эди. У эрк, яхши турмуш учун мардона курашди. Бу кураш ниҳоят 1958 йил 14 июлда ғалаба қилди. Халқ қўллаб қувватлаган армия нураб, чириб қолган Нури Саид ва файсаллар ҳокимиятини ағдариб ташлади. Революция туфайли Ироқ мустақил, суверен давлат бўлиб қолди. Ироқ агрессив ҳарбий блоклардан чиққанлигини эълон қилди, ўз территориясида чет эл ҳарбий базаларини тугатди. Ироқнинг Қосим раҳбарлигидаги янги ҳукумати ўз ташқи сиёсатида бетарафлик сиёсатига, Бандунг принципларига амал қилажагини эълон қилди.

Маълумки, Ироқ халқининг кўпчилиги деҳқончилик билан машғул. Лекин 85 процент деҳқоннинг ери йўқ. Янги Ироқ ҳукумати аграр масалани ҳал қилиш учун бир қатор чоралар кўра бошлади. Беш йилга мўлжалланган аграр реформа ҳақида қонун қабул қилинди. Бу қонунга мувофиқ ерсиз деҳқонлар 30 дунумдан 60 дунумгача ер оладилар (1 дунум—1/4 гектар).

Ироқ ҳукумати саноатни қайта тиклаш, ривожлантириш ишларига жиддий эътибор бермоқда. Бу соҳада ҳам анчагина ишлар қилинди. Ўтган икки йил ичида 23 енгил саноат корхона қурилиб ишга туширилди. Бағдод, Басра ва Киркўкда учта йирик теплоэлектростанция фойдаланишга топшириш арафасида турибти.

Ироқ ҳукумати аҳолининг моддий-маиший турмушини яхшилаш соҳасида ҳам анчагина ишлар қилди. Чунончи: озиқ-овқат нархларини ва квартира ҳақини камайтириш, ишчиларнинг иш ҳақини тартибга солиш ҳақида декретлар чиқди. Ҳамма жойда 8 соатлик иш куни жорий қилинди. Ҳукумат яқин йиллар ичида 23.064 уй қуришни мўлжалламоқда. Кейинги икки йил ичида мамлакатда янги олий ўқув юртлари, мактаблар, поликлиника ва касалхоналар қурилди.

Ўтган йили халқ хўжалигини ривожлантиришнинг тўрт йиллик плани ишлаб чиқилди.

Маълумки, Ироқ нефтга бой мамлакат. Нефть запаси бўйича у дунёда еттинчи ўринда туради. Лекин бу халқ бойлиги чет эл монополиялари ихтиёрида. Улар фойданинг катта қисмини ўзларига олиб Ироққа жуда оз улуш қолдирадилар. Ҳозирги Ироқ ҳукумати нефтдан кўпроқ даромад қилиш тадбирларини кўрмоқда.

Ироқ халқининг сиёсий ва иқтисодий мустақилликка бўлган интилишига социалистик лагерь мамлакатлари, Совет Иттифоқи ҳамиша хайриҳоҳ. Совет Иттифоқининг Ироққа кўрсатган моддий ва маънавий беғараз ёрдами жуда катта. Икки давлат ўртасида тузилган иқтисодий шартномаларга мувофиқ, Совет Иттифоқининг моддий-техника ёрдами билан йирик корхоналар, темир йўл ва алоқа воситалари барпо қилинмоқда. Чунончи, Киркўкда олтин гугурт ишлаб чиқарадиган завод қурилмоқда. Завод лойиҳасини совет мутахассислари тайёрлаётир. Яқин кунларда мамлакатда биринчи металлургия заводи маҳсулот бера бошлайди. Бу завод ҳам совет ёрдамининг маҳсули. Совет мутахассислари иштирокида Басра яқинида қурилаётган завод Ироқни ва бошқа осиё мамлакатларини азот ўғити билан таъминлайди. Искандарияда қурилаётган завод қишлоқ хўжалигига ҳар йили 30 минг турли машиналар етказиб беради. Бу завод ҳам советлар билан ҳамкорликда қурилапти. Москвадаги «Гипромедпром» институти Самара шаҳрида қад кўтарадиган Фармацевтика заводининг лойиҳасини ишлаб чиқди. Совет мутахассислари ёрдамида реконструкция қилинадиган Бағдод — Басра темир йўли Ироқ экономикасига катта фойда етказиши турган гап.

Ўзаро маданий алоқалар Совет-Ироқ дўстлигини мустаҳкамлаш ишига катта ҳисса қўшяпти. Совет—Ироқ дўстлиги ва Ироқ — Совет дўстлиги жамиятлари бу соҳада кўпгина ишлар қилмоқдалар.

Шу йил Бағдодда очилган совет саноати виставкаси, шу муносабат билан А. И. Микояннинг Ироқда бўлиши ироқ халқида катта таассурот қолдирди.

Бугун, Ироқ революциясининг икки йиллиги кунида совет халқи, жумладан республикамиз меҳнаткашлари эрксевар ироқ халқини қизғин табриклайди ва унга катта муваффақиятлар тилайди.

Г. ҒУЛОМОВА,
Чет эллар билан дўстлик ва маданий алоқа қилувчи Ўзбекистон жамияти Президиуми раисининг ўринбосари.

Н. МУҲАМЕДОВ,
Араб шарқи мамлакатлари билан дўстлик ва маданий алоқа қилувчи Совет жамияти Ўзбекистон бўлимининг масъул секретари.

ХОТИН-ҚИЗЛАР КАТТА ТАЯНЧИМИЗ

(ЎзКП Қорақалпоғистон обкоми пленумидан)

Қорақалпоғистон автоном республикаси хотин-қизлари хўжаликни комплекс ривожлантириш, халқнинг моддий ва маданий аҳволини тобора яхшилаш, социалистик қурилишни кенг кўламда авж олдириш соҳасида актив иштирок этмоқдалар. Мамлакатимизда коммунистик жамият қурилишини авж олдириш программаси — етти йиллик план топшириқларини муддатидан илгари бажариш учун бошланган умумхалқ курашида байроқдор бўлмоқдалар.

Кейинги йилларда автоном республика саноат корхоналари, қурилиш ташкилотлари, министрликлар, оммавий-оқартув муассасаларида хизмат қилаётган хотин-қизлар сафи айниқса кенгайди. Қишлоқ хўжалик ходимларининг 50 процентдан кўпроғини хотин-қизлар ташкил этади.

Хотин-қизларнинг барча меҳнаткашлар билан ҳамкорликда олиб бораётган самарали ишлари туфайли автоном республикада қоракўл тери, пилла, тухум тайёрлаш юзасидан олинган социалистик мажбурият анча ошириб бажарилди. Давлатга гўшт сотиш бир йиллик плани қисқа муддатда адо этилди.

Республика хотин-қизлари халқ хўжалигини ривожлантириш юзасидан етти йилга мўлжалланган планни муддатидан илгари бажариш учун бутун куч, техника воситалари ва ички резервларни сафарбар этишда ташаббус кўрсатиб ишламоқдалар. Шу кунларда 113 бригада, автоном республика меҳнаткашларининг 3 мингдан кўпроқ фарзанди коммунистик меҳнат бригадаси ва ударниги номини олиш учун курашмоқда.

Амударё районидаги «Ленинизм» колхозининг звено бошлиғи Социалистик Меҳнат Қаҳрамони Ойим Камолова, Нукус совхозининг сут соғувчиси Файзихон Бердишукурова, Тўрткўл районидаги «Ленинград» колхозининг чўчқабоқари Мария Бунина, Беруний районлик машҳур пиллакор Анор Нуруллаева каби донгдор хотин-қизлар қишлоқ хўжалик ва чорва маҳсулотлари етиштиришда 1965 йил даражасига эришдилар. 3 мингдан ортиқ хотин-қизлар механизаторлик касбини эгаллаб олдилар.

Область, шаҳар ва район партия ташкилотлари хотин-қизларни тарбиялаш, уларни раҳбарлик лавозимига кўтаришга жиддий эътибор бермоқда. Партия, совет, комсомол, касаба союз ташкилотларида, халқ маорифи, соғлиқни сақлаш, социал-таъминот, маданий-оқартув муассасаларида хотин-қизлар салмоқли ўрин эгалламоқдалар. Улар омманинг онглилигини ошириш соҳасида самарали ишлар олиб бормоқдалар, меҳнаткашларнинг диққат ва эътиборини партия ва ҳукуматимизнинг қарорларида белгиланган улуғвор вазифаларни ҳаётга татбиқ этишга қаратмоқдалар.

Область партия комитетининг яқинда бўлиб ўтган пленумида ана шу муваффақиятларни таъкидлаш билан хотин-қиз кадрлар танлаш, тарбиялаш ва уларни жой-жойига қўйишда йўл қўйилган жиддий камчилик ва нуқсонларни очиб ташланди. Докладчи область партия комитетининг биринчи секретари **Н. Маҳмудов** ва сўзга чиққан нотиқлар автоном республикада хотин-қизлардан район партия ва комсомол комитетларининг секретарлари, бўлим мудирлари жуда камлигини таъкидлаб ўтдилар. Район партия комитетларида хотин-қизлардан бирорта бўлим мудири йўқ. Хўжайли, Тўрткўл, Қўнғирот районларида (район партия комитетларининг секретарлари А. Абдуқаюмов, Ё. Абдалов, А. Шарипов ўртоқлар) хотин-қизлардан колхоз раислари, совхоз директорлари, партия ташкилотларининг секретарлари, бош агрономлар, РТС директорлари етиштиришга жуда кам эътибор берилди. Аксинча илгари раҳбарлик лавозимида ишлаб келган хотин-қизлар сони анча камайиб қолди. Ваҳоланки, бу районларда меҳнаткашлар оммасини коммунистик қурилиш вазифаларини шараф билан бажаришга сафарбар этаоладиган ташкилотчи, ўқимишли, тажрибали хотин-қизлар жуда кўп.

Айрим партия ташкилотлари хотин-қизларни жамоат ишларига тортишга етарли эътибор бермаётирлар. Автоном республика бўйича кейинги йилларда юздан ортиқ болалар муассасалари, интернат-мактаблар ишга туширилган бўлса ҳам бу болалик оналарнинг талабини қондираолмаётир. Жойларда хотин-қизларга бой-феодалларча муносабатда бўлиш, балоғатга етмаган қизларни эрга бериш, қалин олиш, хотин устига хотин олиш каби эскилик сарқитлари баъзан учраб туради. Партия ташкилотлари бундай ачинарли аҳволга қарши қаттиқ кураш олиб бориши зарур.

Қорақалпоқ пахтакорлари бу йил давлатга 250 минг тонна пахта етказиб бериш ҳақида мажбурият олган эдилар. КПСС Марказий Комитетининг июль Пленуми чақирилишидан руҳланган пахтакорлар яқинда ўз имкониятларини ҳисоблаб чиқиб, бу йил давлатга 275 минг тонна пахта сотиш ҳақида янги социалистик мажбурият олдилар. Бу шарафли вазифани бажаришга муносиб ҳисса қўшиш қорақалпоқ хотин-қизларининг муқаддас бурчидир.

Доклад юзасидан музокараларда Чимбой районидаги Ворошилов номли ўрта мактаб директори **Б. Абибуллаева**, Қорақалпоғистон АССР социал-таъминот министри **О. Давлатмуродова**, Тўрткўл район партия комитетининг биринчи секретари **Ё. Абдалов**, республика маориф министрининг ўринбосари **М. Кузнецова**, республика министрлар Совети раисининг ўринбосари **Р. Қолбоева** ўртоқлар қатнашдилар.

Пленум хотин-қизлар орасида оммавий-сиёсий, ташкилий-тарбиявий ишларни яхшилашга қаратилган қарор қабул қилди.

Климов—моҳир дарвозабон

ФУТБОЛ

ХАРЬКОВ, 13 июль (телеграф орқали). Кеча шаҳардаги «Авангард» стадиони футбол ишқибозлари билан тўлиб кетди. Маҳаллий «Авангард» футболчилари тошкентлик «Пахтакор» спортчилари билан СССР биринчилиги учун бўлаётган мусобақанинг навбатдаги ўйинини ўтказдилар. Ҳар иккала команда учун ғалаба қозониш ниҳоятда муҳим эди. Чунки, харьковликлар турнир жадвалида ўз аҳволларини бироз бўлса ҳам яхшилаб олишлари, пахтакорчилар эса олға қараб интилишлари учун бу ўйинни ютишлари шарт эди.

Ўйин бошланиши билан командалар ўртасидаги кураш қизғин тус олди. Тошкентликлар ўйиннинг биринчи ярмида шиддатли ҳужум қилиб, майдон эгаларини ниҳоятда қисиб қўйдилар. Ҳужум устига ҳужум давом этиб турди. Бу учрашувда яхши ўйнаган команда капитани Тазетдинов майдон эгаларининг дарвозабонини тўпни сеткадан олишга мажбур қилди.

Ўйиннинг иккинчи ярмида харьковлик спортчилар мағлубиятдан қутилиш учун қаттиқ ҳаракат қилиб, кўп куч сарф этдилар. Ана шундай ҳужумлардан бирида пахтакорчилар штраф майдончасида ўйин қоидаси бузилиб, меҳмонлар дарвозасига 11 метрлик штраф берилди. Бу тўпни тошкентликларнинг дарвозабони Климов моҳирлик билан қайтариб, командани мағлубиятдан қутқазиб қолди.

Навбатдаги икки очкони қўлга киритган «Пахтакор» командасининг турнир жадвалидаги аҳволи анча яхшиланиб қолди, Тошкентлик спортчилар Ленинграднинг «Зенит», Москванинг «Динамо» командалари билан тенгма-тенг очкога эга бўлиб, улар билан ёнма-ён бормоқда.

«Пахтакор» командаси Харьков шаҳридан Ростов шаҳрига жўнаб кетди. Команда бу ерда армия футболчилари билан учрашади.

1-группада қолган ўйинлар қуйидаги натижаларни берди: «Торпедо» (Москва) — «Динамо» (Москва)— 1:0, армия спорт клуби (Ростов) — «Зенит» (Ленинград) — 2:0, «Молдова» (Кишинёв) — «Калев» (Таллин) — 2:0, «Даугава» (Рига) — «Динамо» (Тбилиси) — 2:1.

КОМАНДАЛАРНИНГ ТУРНИР ЖАДВАЛИДАГИ АҲВОЛИ ҚУЙИДАГИЧА:

Командалар	Ўйин	Очко
«Торпедо» (Москва)	16	27
Армия спорт клуби (Ростов)	15	20
«Даугава» (Рига)	15	18
«Динамо» (Тбилиси)	15	17
«Спартак» (Ереван)	14	16
«Динамо» (Москва)	15	15
«Зенит» (Ленинград)	15	15
«Пахтакор» (Тошкент)	16	15
«Молдова» (Кишинёв)	16	12
«Авангард» (Харьков)	16	10
«Калев» (Таллин)	15	3

Редактор И. РАХИМОВ.

БИЗНИНГ АДРЕСИМИЗ: ТОШКЕНТ, «Правда Востока» кўчаси 26 уй

КОММУТАТОР —26334, 33262. Редакция бўлимларининг телефонлари: партия турмуши — 27604. Пропаганда — 31226. Саноат ва транспорт — 34780. Совет қурилиши — 27604. Қишлоқ хўжалиги — 34455. Адабиёт ва санъат — 32036. Фан, мактаб ва олий ўқув юртлари — 34524. Маҳаллий ахборот — 34524. Оммавий ишлар ва хатлар — 29005. Секретариат — 33469, 32347. Эълонлар — 28142.

«Кизил Ўзбекистон», «Правда Востока» ва «Ўзбекистони Сурх» бирлашган нашриётининг босмахонаси.

Р. 01945. Нашр. А. № 163.